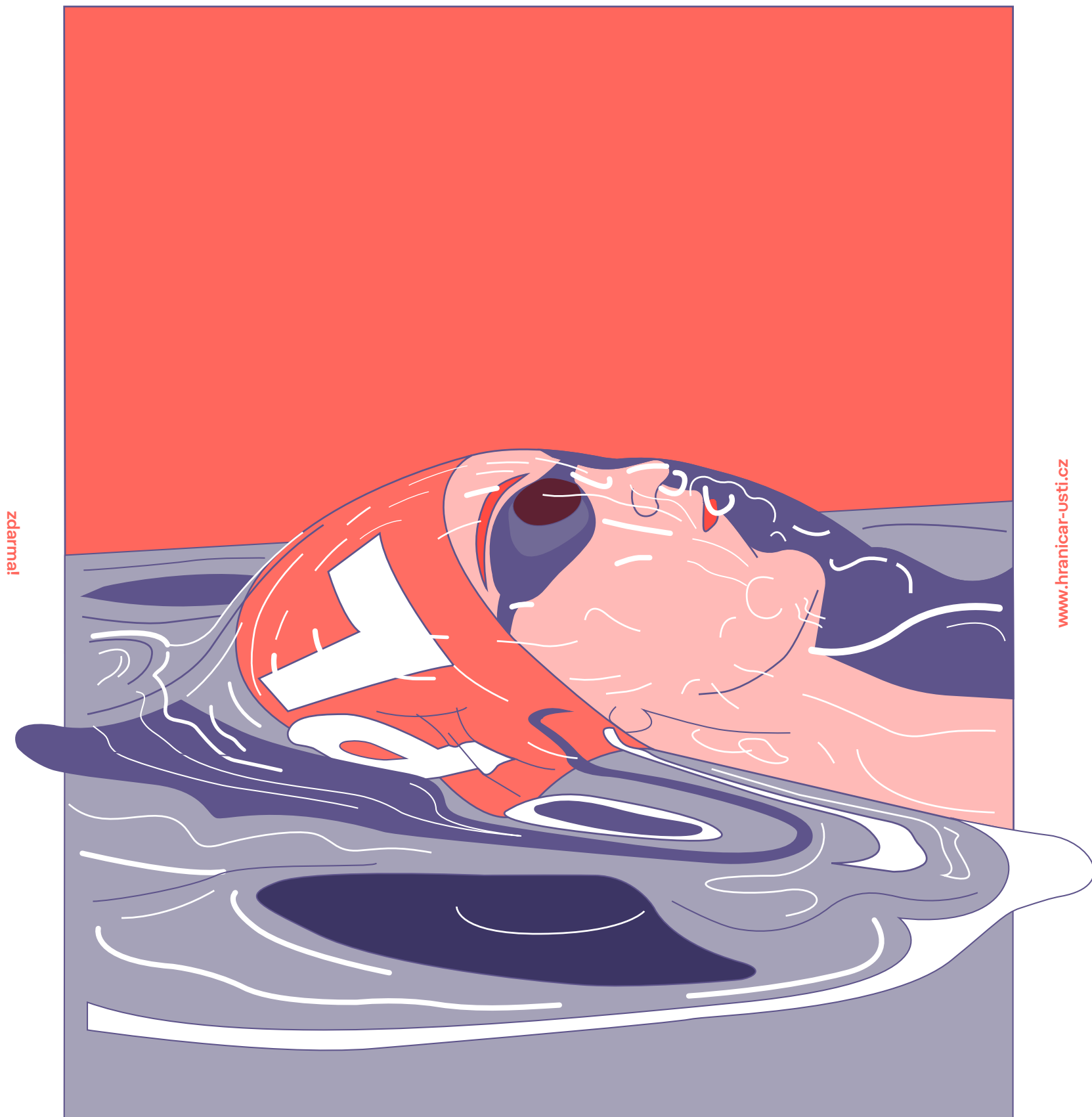

Hraničář

Tematický časopis Veřejného sálu a Galerie Hraničář
sezóna 2018—2019

zdarma!

www.hranicar-usti.cz

Architektura na severu
Jan Hanzlík

Dnes večer zemřu šťastná
Karel Veselý

Kino je šéf
Petr Kuneš

O čem byla sezóna 2018—2019 v Hraničáři? Zeptejte se dvou náhodných lidí z našeho týmu a dostanete nejspíš naprosto odlišné odpovědi. Ohlédnout se za uplynulým rokem a shrnout prakticky, tématicky i filosoficky to nejzásadnější je vždycky výzva. Naštěstí na výzvy jsme v Hraničáři už pomalu experti (nebo aspoň středně pokročilí) a výsledek jedné z nich právě držíte v ruce. Třetí ročník tematického časopisu Hraničář.

Úvodní text ředitele Veřejného sálu Hraničář, Aleše Loziaka, už tradičně shrnuje předchozí rok. Hned po něm následuje přiblížení tematických celků obou proběhnuvších výstav, které určovaly tón a směr celého našeho domu. Výstavami vás provede kurátorka Galerie Hraničář Martina Johnová.

Prvním tématem a výstavou uplynulé sezóny byla Topografie pozornosti — Zpřítomnění. Rok vydatný na přednášky a debaty s odborníky na duševní hygienu

a terapii tu doplňuje text Martiny Faltýnové pátrající po našem niterném já. Karel Veselý vás pak naláká na svou připravovanou knihu, která se věnuje neurózám a depresím propisujícím se do hudebního popu. Text Ondřeje Trhoň zase ukazuje, jak videohry pomáhají v boji proti duševním chorobám.

Druhá výstava se pro změnu věnovala architektuře. Sluneční město: Architektonické dědictví z let 1948—1989. Výpravu po brutalistních budovách severu započnete v textu Jana Hanzlíka. Pokračovat budete zamyšlením Ladislava Zikmunda-Lendera nad hodnotou a platností poválečné architektury a s Tomášem Petermannem navštívíte nejslepější ulici v Ústí nad Labem. V textu Ladislava Zářeckého budete uvažovat právo občanů na své město a úlohu sociologů při urbanistickém plánování. Alena Drahokoupilová a Stefanie Busch vám zase na chvíli propůjčí optiku, jakou na Ústí nad Labem koukají umělci odjinud.

Téma architektury pak dotahuje Karína Hoření svým komentářem k fotosoutěži Ulov barák a Richard Loskot, který se popisem projektu Interiér v exteriéru zamýšlí nad veřejným prostorem.

Rok v Hraničáři ale není pouhým součtem jeho témat. Na jejich pozadí i v popředí se odehrávají další zásadní události, jak vám přiblíží například Filip Kršiak ve svém shrnutí druhého ročníku Elbe Docku nebo Petr Kuneš svým textem Kino je šéf. Ani letos nechybí text od Jitky Žambochové, tentokrát o jezeru Milada.

Jak (snad) sami vidíte, třetí ročník časopisu Hraničář je téměř bezohledně nabitý, a to jsme spoustu věcí ani nestačili zmínit. Doufáme, že jsme vás v úvodu dokázali alespoň na něco nalákat. Přejeme vám příjemné počtení a zábavné i inspirativní hledání odpovědi na otázku: O čem byla sezóna 2018—2019 v Hraničáři?

REPORTÁŽ

Další skvělá sezóna v Hraničáři

Aleš Loziak

Vážený čtenáři, uplynulý rok byl nabitý nejen programem, ale také mnoha zákulisními událostmi, které pro nás mnohdy znamenaly zásadní mezníky důležité pro existenci našeho/vašeho kulturního stánku. Prostor tohoto časopisu nám/vám dává možnost pootevřít tajné sklepní dveře a nahlédnout za ně.

Vše, co se v Hraničáři v minulé sezóně odehrálo, bylo důležité. Tři události z nich však byly zásadní.

1 — Úspěšné zahájení projektu Forget Heritage alias Interiér v exteriéru.

2 — Přijetí do evropské sítě nezávislých kulturních organizací Trans Europe Halles (teh.net) je pro Hraničář prestižní záležitostí. Díky tomu je Hraničář, ale i celé město Ústí nad Labem, vidět na kulturní mapě Evropy.

3 — Ve spolupráci s německým spolkem GEHS (geh8.de) jsme založili příhraniční síť kulturních organizací Katalyzátor (katalyzator.net).

Síť propojuje profesionální umělce a kulturní manažery za účelem posílení pozice nezávislého umění a kreativity při regionálním rozvoji česko-saského pohraničí. Je komunikační platformou poskytující svým členům profesionální zázemí, konzultace, profesní vzdělávání, sdílení zkušeností a možnost vytváření vlastních projektů.

A jak jsme si na tom letos stáli s programem a jeho četností? Už před rokem jsme vzdali držet průměrný počet akcí na zhruba dvaadvacet. V červnu a květnu jich bylo přes třicet, a to nepočítám program pro školy a soukromé subjekty. Už ani nevím, jak to produkčně zvládneme. Doufám, že nejen kvůli kvantitativnímu počtu akcí, ale zejména díky jeho kvalitě, nás od září 2018 do června 2019 navštívilo v Hraničáři na dvacet tři tisíc.

I přesto, že zásadní díl na přípravě programu leží na produkčním týmu Hraničáře, na to nejsme sami. Díky participaci dalších organizací se nám daří připravovat ještě bohatší a rozmanitější program. Dovolte mi touto cestou poděkovat vybraným organizacím za jejich spoluúčast na programu uplynulé sezóny: Divadlo Archa, Tanec Praha, My Street Films, Re-vize Ústí, Národní památkový ústav, Muzeum města Ústí nad Labem, NUT produkce (Elbe Dock), Člověk v tísni (Jeden svět), Národní ústav duševního zdraví, Fakulta umění a designu UJEP a mnoho dalších.

Kdo je zodpovědný za program a existenci Hraničáře se sice můžete dozvědět na našich stránkách, mně je však vždy velkým zadostiučiněním, když mohu ta jména vyslovit při nějaké události nebo mít možnost je jakkoliv zmínit: Tomáš Petermann (produkce programu), Jana Stejskalová (granty, administrace, produkce), Martina Johnová (kulturní manažerka a kurátorka Galerie Hraničář), Tomáš Lumpe (provoz budovy, fotografie, video), Lukáš Pokorný (PR marketing), Lucie Frajšová (program pro školy a fundraising), Magdalena Gurská (grafika), Pavlína Loskotová a Viktorie Chomaničová (edukativní programy pro školy a program galerie), Jiří Pletánek (jevištní technik), Aleš Bárta (koordinace dobrovolníků) a nakonec nejlepší člověk v Hraničáři – paní Ivana Mihačová. Víte kdo to je?

A bez dobrovolníků by to v Hraničáři šlo poměrně ztěžka: Markéta Krejčová, Aleš Bárta, Rozálie Kotková, Jitka Polanská, Kateřina Nová, Tereza Brožová, Eva Vogelová, Vít Řezáč, Marie Stanková, Klára Vlachová, Vojtěch Kučera, Barbora Kučerová, Roman Pouliček, Milan Kutina, Sabina Štichová, Dana Tamchynová, Lucie Formanová. Děvčat je nepočítaně, chybí nám mužné ruce. A odchází nám Franzí. Bude se nám stýskat.

Jistě jste zvědaví, co pro vás chystáme na další sezónu. Na podzim se můžete těšit na zahájení dalšího výstavního projektu, který bude věnován té nejstarší generaci. V září zahájíme krátkým Létem na ulici, následuje Rodinný festival, v listopadu opět Festival ilustrace a komiksu a jaro bude opět plné filmových festivalů. A pokud vše půjde dobře, tak se v novém roce budete moct těšit na kvalitnější filmové zážitky díky digitalizaci kina.

Přeji vám pěkné čtení a těším se společně s vámi na další sezónu v Hraničáři.

O Forget Heritage

Cílem projektu Forget Heritage v Ústí nad Labem je oživit a zkulturnit veřejný prostor před budovou Hraničáře a realizovat zde pravidelné kulturní akce. Hlavní prvky projektu tvoří pravidelná velkoplošná projekce a venkovní mobiliář v podobě sezení, velkého stolu, otevřené knihovny a píana na ulici.

Velkoplošné projekce jsou inspirovány Ústeckými NEJ, která mají připomínat důležité kulturní a historické dědictví města. Ta se pak stávají výzvou pro multimediální umělce, kteří tyto videoprojekce připravují zhruba v dvouměsíčním intervalu. Společně se Statutárním městem Ústí nad Labem se tak Veřejný sál Hraničář podílí na připomenutí a oživení bohaté ústecké historie.

Aleš Loziak je současný ředitel Veřejného sálu Hraničář. Působí jako pedagog a odborný asistent v ateliéru Photography na Fakultě umění a designu UJEP.

#slovosefa

Forget Heritage & Interiér v exteriéru

Richard Loskot

Projekt Interiér v exteriéru je výsledkem náhody a koncentrované energie mnoha lidí. Původní projekt měl mít úplně jinou podobu, ale kvůli nepříznivým podmínkám se nakonec úspěšně proměnil v ten veřejný obývací, který dnes můžete vidět před budovou Hraničáře.

V České republice se už více než sedm let velmi živě diskutuje o veřejném prostoru. Jaká je vlastně jeho úloha pro život občanů a co by s ním město měla dělat. Těmto otázkám se pak věnují hlavní architekti jednotlivých měst nebo rovnou celé kanceláře architektury. Postupně se totiž vrací názor, že ulice jsou především živým prostorem pro lidi a ne koridorem pro auta a pár košů na náměstí.

Konkrétně Ústí nad Labem je v debatě o veřejném prostoru stále velmi pozadu oproti jiným městům v naší zemi, nemluví o státech Evropy. To byl pro mě jeden z hlavních impulzů. Chtěl jsem vytvořit před Hraničářem jakýsi showroom – předváděcí prostor – demonstrující, že to jde i jinak, že veřejný prostor není jen k chození a projíždění autem, ale že se v něm dá i žít. Dnes tak můžete přijít do vzniklého prostoru trochu jako do lkey, kde si také můžete zkusit různé prvky, než je nainstalujete k sobě domů. Rád bych, aby tento prostor sloužil jako inspirace pro další veřejné prostory ve městě.

Samotný efekt jednotlivých prvků může být zpočátku pro návštěvníky trochu šokující. Najednou před sebou mají venkovní pódium, stůl s barovými židličkami, knihovnu a píano. Lidé se tak přímo na ulici setkávají s nečekanými objekty. Já se ale ptám: Proč ne?

Přenášíme objekty z vnitřního prostoru do toho vnějšího a snažíme se lidem ukázat, že venku se dá také žít a příjemně být.

Dřevěné molo, resp. pódium, může sloužit k posezení, k poležení, k uměleckým performance, nebo jen k odložení piva. Je tak protipólem dřevěných vln na pozemku CPI, na které se nesmí ani sedat. Stůl s netradičním tvarem objímající strom je jakousi betonovou uměleckou paletou, se kterou se dá do budoucna pracovat různými způsoby. U něj jsou pak tři barové židličky, které vyvrací tradiční pojetí, že venku musí být k sezení jen lavičky. Koncept venkovní knihovny už funguje i v jiných částech města, ale oživuje veřejný prostor zase trochu jiným způsobem. Jejím sesterským objektem je pak skříň s piánem. Zatímco knihovna je koncipována jako panelák, odkazující na poválečné budování ústeckých sídlišť, skříň na píano má zase střechu sedlovou odkazující ke zdejší tradiční (předválečné) architektuře.

Kromě venkovního mobiliáře oživují prostor ještě umělecké projekce promítající přímo na ulici před budovou Hraničáře. Opět jde o něco netradičního, kde promítání na zem člověka nutí podvědomě přemýšlet, co se před ním děje a nabádá ho k užívání si veřejného prostoru. Vytváří se tak jakési světelné pódium a dohromady

UAI je uskupení umělců, architektů a techniků, které se orientuje na experimentální prostorovou tvorbu a zpracovávání komplexních prostředí.

s venkovním mobiliářem tvoří projekt Forget Heritage. Projekt dělá z veřejného prostranství místo, o které se má člověk starat a které (si) má užívat.

Za venkovním mobiliářem stojí naše architektonicko-umělecká skupina UAI, pro kterou to byl první trvalejší projekt. Do té doby jsme se věnovali spíše dočasným a nárazovým instalacím. Vnímáme proto Interiér v exteriéru jako důležitý krok pro naši skupinu.

Příjemným zjištěním navíc bylo, kolik je v Ústí nad Labem srdcařských firem, které nám vyšly maximálně vstříc a dělaly hodně nad rámec našeho rozpočtu. Jmenovitě třeba firmy Kolář nebo Vrábel.

Do budoucna doufám, že se Interiér v exteriéru ještě spojí jednotným narůžovělým betonem a celý prostor tak dostane pomyslný červený koberec, který by završil podobu tohoto showroomu. Doufám, že se prostor osvědčí a město začne přemýšlet i o dalších prostorech, které by si něco takového zasloužily, jako je například ulice Pařížská, nábřeží Labe nebo Mírové náměstí.

#forgetheritage

#verejnyporostor

Síla umění a kultury je inspirativní.

Martina Johnová

V Galerie Hranicář už čtvrtým rokem připravujeme půlroční tematické výstavní cykly, které vychází ze snahy kriticky reflektovat aktuální otázky ve společnosti. Vytváříme pomalé a soustředěné výstavy současného českého i mezinárodního umění, které mohou reálně působit na společnost. Propojujeme umělce s místními jednotlivci a skupinami skrze společné zájmy tak, aby z těchto setkání vznikaly nové podněty a přišlo se na další čerstvá a potřebná témata. Smysl celého projektu se totiž může vyjevit až během doby trvání výstavy, na níž jednotlivá díla cíleně navazují doprovodným programem. V tomto směru se inspirujeme u zahraničních institucí, jejichž projekty spojuje pojetí muzea nebo galerie jako místa supujícího veřejnou sféru. V uplynulé sezóně jste mohli navštívit výstavu Topografie pozornosti — Zpřítomnění a Sluneční město – Architektonické dědictví v letech 1948–1989, co nám po nich zůstalo?

Říkáme, že péče o duševní zdraví je normální

Na podzim roku 2018 jsme společně díky programu a výstavě Topografie pozornosti — Zpřítomnění hledali lék na současné zahlcení digitálními technologiemi. Na pomoc jsme si přizvali současné mladé umělce, jejichž tvorba se dotýká různými způsoby duševní hygieny. Tato problematika velmi úzce souvisí se zdravotními problémy způsobenými neustálou technologickou akcelerací současné společnosti. Spolu s řadou syndromů spojených s roztržitím naší pozornosti se začal vyskytovat i fenomén potřeby tzv. digitální hygieny. Řada lidí dnes trpících třeba neurózou či depresí si neuvědomuje, že psychohygienu je nutností jakéhokoliv životního stylu a především toho současného, který nás každodenně zavaluje informacemi. Hygienu je tedy nutné chápat

především z pohledu prevence. Duševní nemoci a poruchy chování se stávají novou epidemií 21. století. Lidé se potýkají především s novými druhy psychosociálních rizik, jako jsou atypické způsoby a nejistota zaměstnání, problematické sladění pracovního i rodinného života.

Specifický galerijní prostor Hranicáře tentokrát uchopil umělec a architekt Jan Pfeiffer. Jaká byla jeho vize podtrhnout a vyjádřit souvislosti mezi pracemi jednotlivých umělců i sdíleným prostorem pro živý program? Odpověď zní: vizuální, senzuální a haptický zážitek spojený s očistou těla i lékařským prostředím. První patro se proměnilo v hřiště a terapeutické prostředí s různými cvičícími pomůckami, které vytvořila Adéla Waldhauserová. Její dílo se neslo v duchu zprávy o životě současného člověka, který své duševní vlastnosti může zvyšovat po jasně definovaných návodech (pletení sítě, relaxace, modelování). I když přehnaně praktikovaná duševní hygiena může namísto pozitivních dopadů vést až k maniakální starosti o sebe samé, na druhou stranu se ale může jednat o dnes velmi potřebnou a skoro nutnou součást našich životů. Bez ní bychom jen těžko čelili rychlosti a tekutosti doby, každodennímu vstřebávání obrovského množství informací a podnětů nebo čím dál větší pracovní zátěži a požadavkům na vyšší produktivitu.

Vystavené látky s malbami i kresbami Adély Součkové odkazovaly k duchovní hygieně související s digitálním světem (pohybem našich rukou po dotykovém displeji), který zde byl spojen se světem starých symbolů, magických rituálů nebo tarotových karet. Videoesej s názvem Web je internet snící sám o sobě Zdeňka Svejkovského sledovala možnosti našeho virtuálního pobytu na internetu a jeho dopadu na vnímání pohybu, prostoru a času. Co nám nabízí webový

prostor a jak se na něm pohybujeme? Neochuzuje nás jeho rychlost a snadnost vyhledávání? Projekce o třech kapitolách: prostor, pohyb a čas, se odehrávala na hraně reálného a hůře definovaného vývoje virtuálního prostředí. Najednou se zdá, že nežijeme s médii, ale v nich. Neznamená to, že náš život determinují, jen to ukazuje, že ať se nám to líbí nebo ne, odehrává se v nich každý jeho aspekt.

Před samotným zahájením výstavy zaplavily sociální sítě obrázky a videa maskota internetového obchodu Alza.cz, jak se bezprizorně a se smutným šklebem poflakuje po pražské Národní třídě, vybírá odpadky, smutně posedává na ulici a čeká, až ho některý kolemjdoucí obejme. Kostým vyčerpaného a přepracovaného Alzáka, který už má všeho dost, si oblékl Jonáš Strouhal, který tuto procházku zopakoval i v ulicích města Ústí nad Labem. Zabřednutí v konzumním způsobu života a neustálé konzumace, jehož je otravný Alzák symbolem, může přinést pocit úzkosti a deprese spojené s neustálým hladem po novém zboží.

Bylo skvělé, že doprovodný program k výstavě spoluvyvíjel Národní ústav pro duševní zdraví – výzkumný institut, jenž se věnuje neurobiologickým mechanismům vedoucích k rozvoji nejzávažnějších duševních poruch (schizofrenie, deprese, úzkostné stavy a reakce na stres). Podařilo se nám pozvat k jednomu stolu umělce a vědce, opět se zaměřit na interdisciplinární dialog a v živém programu zprostředkovat komunikaci mezi městem a jeho obyvateli. Pozvali jsme si na skupinovou terapii Péče o duši lektorky z organizace Meetina. Na přednášku přijel psycholog Dalibor Špok, doktor Michal Šmotek, filosof Vít Pokorný, kybernetik Jiří Palyza i mediální expert z Německa Thomas Feibel.

Architektura, která stále provokuje

Poválečná architektura a její reflexe se objevuje čím dál častěji v prostorech současných českých galerií, a proto jsme i my chtěli navázat a otevřít toto téma v Ústí nad Labem. Ne náhodou tomu tak je právě ve chvíli, kdy je mnoho staveb postavených v době minulého politického režimu ohroženo demolicí nebo necitlivou přestavbou. Výběr jarního tématu zároveň oslovil celý náš kolektiv ve spolku Hranicář, takže nadšení a energie poznávat lokální architekturu 2. poloviny 20. století byla velká.

Výstava a půlroční tematický program představily vybrané poznámky k architektonickému dědictví z let 1948–1989 v Československu a nastínily reflexi jeho historické i estetické hodnoty. Výstava se opírala o tři kapitoly, které prezentovaly minulá i současná umělecká díla se záměrem podrobně a trpělivě vysvětlovat jejich kvalitu. Pojmenovat a přiblížit klíčová témata a upozornit především na politický rozměr ohroženosti těchto staveb se nám podařilo zejména díky rozsáhlým doprovodným programům.

Půlroční projekt se tématu věnoval ve velké šíři: od nerealizovaných projektů přes existující architekturu a její kulturní hodnoty až po otázku demolic poválečných staveb, byl založen především na spolupráci se sbírkotvornými institucemi – Muzeem města Ústí nad Labem a Národním památkovým ústavem. Provázanost s muzeem umožnila zápůjčky několika uměleckých děl realizovaných původně pro interiéry a exteriéry poválečných staveb, později demontovaných a nyní uskladněných v depozitářích. Návštěvník výstavy se tak mohl přímo v galerii setkat s monumentální plastikou Alegorie chemického průmyslu umístěného původně na průčelí ústeckého magistrátu – vysoko nad hlavami kolemjdoucích. Dílo od významných umělců Evy Kmentové a Olbrama Zoubka se znovu dostalo k divákovi mnohem blíže a umožnilo mu tak zcela nový zážitek i zkušenost. Tento příběh znovu objevené plastiky přivedl do Hranicáře i Polanu Bregantovou, dceru zmíněných autorů, která nám zapůjčila a poskytla fotodokumentaci návrhů, plánů i realizace samotného díla.

Samotná výstava dále prezentovala výběr prací současných umělců, především díla, která kriticky reflektují aktuální situaci poválečné architektury, její

degradaci, zanikání a necitlivé přestavby. Několik stěn pokrývaly velkoformátové ilustrace Jana Šrámka, který zobrazuje poválečné stavby bez pozdějších stop záměrně i nezáměrně devastace. Šrámek svými kresbami se pokouší zpřítomnit architekturu tak, jak ji projektanti zamýšleli – v její čisté podobě. V několika případech nechal v galerii ožít stavby již zaniklé, například telefonní ústřednu v Praze – Dejvicích, která má mimo jiné své dvojče v nedalekých Teplících a čeká ji také demolice, nebo komplex budov Transgasu (v demolicí od února 2019). Mezi lokální příklady necitlivé rekonstrukce ukazuje ústecký Interhotel Bohemia od Gustava Brixe z let 1964–1968, který díky zateplení změnil svůj původní ráz fasády. V průběhu výstavy vznikla od Šrámka i reakce na monumentální mozaiku s názvem Ústecký kraj, kterou vytvořil severočeský umělec Petr Menš v ulici Masarykova nedaleko Hranicáře. Ta vznikla v roce 1986 a zobrazovala abstrahující pohled na tento kraj s výraznou linií řeky Labe. I tato monumentální mozaika byla v roce 2008 odstraněna z veřejného prostoru města Ústí nad Labem.

Neverbální kritika aktuálních poměrů od Vojtěcha Fröhliha, Ondřeje Mladého, Jana Šimánka a Vladimíra Turnera byla k vidění na krátkém videu ve třetím patře galerie. Záznam akce ukazuje noční intervenci na Barrandovském mostě, kdy kolektiv umělců přeměroval lampy osvětlující reklamní billboardy tak, aby vrhaly světlo na betonovou plastiku od Josefa Klimeše. Stejně jako instalace dobových výtvarných děl, i tyto současné práce obohacují návštěvníka o bezprostřední zážitek a působí možná sugestivněji než sebenaléhavější textový apel.

Pro velkou část společnosti jsou stavby z 50.—80. let stále jen těmi nabubřelými a nevzhlednými relikty minulého režimu, „komunistickými“ domy, jejichž formu nelze oddělit od doby vzniku. V takové atmosféře pak velmi jednoduše zapadne fakt, že i na pozadí každodenní šedi reálného socialismu vznikaly progresivní architektonické koncepty, z nichž velká část vzešla z architektonických soutěží, kterých se účastnili špičkoví projektanti různého politického přesvědčení; a že řada tvůrců dokázala v omezených podmínkách tehdejšího stavebnictví prosazovat nadstandardní provedení svých vizí – režimu nikoli k vůli, ale navzdory.

Jsmo přesvědčeni, že naděje poválečné architektury spočívá především v přehodnocení přístupu zatíženého apriorním spojením staveb s politickým režimem a odmítnutí subjektivního kritéria „líbí/nelíbí“, které bývá také velmi často argumentačně uplatňováno, avšak ve věci odborného posouzení památkové hodnoty staveb nemá, co dělat. Proto se přidáváme k odborné veřejnosti v boji proti soustavnému zanikání, přestavbám a demolicím poválečné architektury. Různé spolky, iniciativy, sdružení, ale i kurátoři, historici a památkáři by měli spojit síly v další osvětě a boji proti slabé legislativě a institucionální ochraně těchto staveb.

Díky našemu půlročnímu projektu jsme uskutečnili několik diskuzí, přednášek i odborných procházek. Ivonne Fričová představila knihu Brazílie — město — sen; Jan Hanzlík nás seznámil díky projektu Teplce–Teplitz s lokální brutalistní architekturou; historička Susann Buttolo reflektovala zkušenosti ze sousedního Německa; architekt Petr Klíma a historik Tomáš Pavlíček přímo v terénu na Severní terase a v Obchodním domě Labe zhodnotili kvalitu staveb i urbanismu; památkář Martin Strakoš s námi projel nádražní budovy v Duchcově, Bilíně a Mostu. A nejdůležitější – projekt Sluneční město zakončujeme vydáním kapesního průvodce po vybraných stavbách, dílech ve veřejném prostoru a příkladech městské zeleně v Ústí nad Labem z druhé poloviny 20. století, společně s historičkou Lenkou Hájkovou z ústeckého Národního památkového ústavu.

Zajděte do galerie

Náš galerijní tým i pro další sezónu připravuje různé aktivity – edukační programy, vzdělávací workshopy, komentované prohlídky s lektory, umělci i kurátory či veřejné debaty a přednášky. Jde nám o to, aby si lidé uvědomili, že jít do galerie není něco, co bychom měli z nedostatku času omezovat. Ale naopak návštěvy galerie zařadit mezi běžnou součást života.

Martina Johnová je absolventka Fakulty umění a designu UJEP a kurátorka, která se věnuje interdisciplinárním výstavním projektům, jež reflektují aktuální otázky ve společnosti. Už třetím rokem se stará o program a koncepci Galerie Hranicář.

Lovu zdar!

Karina Hoření

Ústecké baráky pohledem místních fotografů

Spolek Hraničář letos uspořádal hromadný hon na ústecké domy. Nikdo našťástí nebyl zraněn, trofejemi byly jen fotky, které lidé zasílali do soutěže. Hon byl rozdělen do pěti částí výzev podle jednotlivých kritérií: nejoblíbenější barák, nejskrytější, pár, detail a barák jako autor.

Zatímco loni v rámci soutěže Pozdravy z Ústí posílali lidé své oblíbené snímky, letos museli vyvinout konkrétní aktivitu. Fotografové a fotografky byli opravdu nuceni ponořit se do džungle města a číhat. Díky tomu úplně chyběly vzdálené pohledy na město v zeleni, které loni dominovaly, ale neobjevily se ani populární motivy jako výletní cíle Větruše nebo Zoo. Skoro úplně chyběly také paneláky, které jinak zahrnují tak velkou plochu Ústí.

Přesto je těžké z došlých fotografií v soutěži Ulov barák vybrat nějaké dominantní téma. Všemi výzvami postupovaly ikonické a fotogenické objekty jako Krajský úřad, OD Labe nebo administrativní budovy Spolchemie.

Přesto hned v první a nejjednodušší výzvě „Nejoblíbenější barák“ převládaly ne tak okázalé stavby, ke kterým mají fotografové opravdu spíš osobní vztah. Objevila se i zákoutí, která poznají jen znalci.

Fotografie v jednotlivých výzvách mohly být opravdu zaměnitelné, protože i ve druhé „Ulov nejskrytější barák“ byly na fotkách centrálně umístěné rozpoznatelné stavby (OD Labe, Spolchemie), ale i ukryté vily.

Nejvíce podvrtné ironie se objevilo ve fotografiích ve výzvě třetí „Nejzajímavější pár“, což pro většinu autorů a autorek znamenalo pár protichůdný, spíš než doplňující se. Je ale nutno podotknout, že tento úkol přímo vyzýval k zachycení esence Ústí, kterou je právě divoká kombinace stylů.

Konečně se tak do portfolia snímků dostal kostel Nanebevzetí Panny Marie, ale pouze jako kontrastní prvek k postmodernímu nákupnímu centru. Zajímavé snímky také komentovaly současný zateplovací trend. Kladly do kontrastu nově opravené domy (často ale bez citu k architektonickým detailům) k jejich energeticky nešetrným a oprýskaným, zato však původním sousedům. Je ovšem na divácích, aby se rozhodli, který ze dvojice je ten, co zaslouží posměch.

Ironie se projevovala i ve výzvě čtvrté, ve které se lovily detaily. Kromě čistě estetických kompozic byly zaslány fotky bizarních reklam nebo zábradlí opraveného trochu k smíchu a trochu k pláči.

Celkově ale autoři výzvy nevyužívali ke kritice stavu veřejného prostoru. Skrze fotoaparát naopak hledali krásu v omšelých zákoutích nebo oslavovali ne tak prvoplánově krásné budovy.

Jedna věc je, jaké baráky vybírali fotografové a fotografky a druhá, jaké snímky zaujaly diváky. Veřejnost totiž svými lajkami vybírala vítěze v každé části už v průběhu projektu. V množství baráků, které byly často osobními volbami, vyhrávaly snímky, které kromě zachycení samotného objektu mají i estetickou hodnotu.

Nejoblíbenějším barákem se tak stala opuštěná vila v Neštémicích, mezi nejskrytějšími baráky zvítězil Obchodní dům Labe (který určitě není skrytý fyzicky, ale poslední desetiletí jako by byl neviditelný) a nejlepším párem jsou novogotická a expresionistická budova Spolchemie. Celá fotosoutěž Ulov barák tak doplnila výstavu Sluneční město, která od jara probíhá v Galerii Hraničář.

Karina Hoření je socioložka a pracuje na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a zabývá se komunitními projekty. Pochází ze Sudet.

Blacker94 — Ryba na vaně
Budova krajského úřadu alias Vana, byla jedním z prvních objektů, kolem kterých jsem se po svém příchodu do Ústí začal každý den toulat s fotoaparátem. Fascinovala mě na ní spousta věcí. Od plastiky, kterou jsem vyfotil snad ze všech úhlů (i zevnitř), přes osamělé působící prostranství s kulatými lavičkami, až po vroubkovaný povrch okrajových částí, v jehož levé části asi dva měsíce každý večer blikalo rozbité světlo. Nakonec jsem ale vybral fotografii z prosince 2017, kdy jsem zachytil podivně vypadající stín protějšího domu, který na hladkém povrchu Vany vytvářel jakýsi obrazec. Vana mě opět překvapila, protože jsem na ní najednou uviděl dravou, nebezpečnou rybu.

Kateřina Nová — CPI
Tehle barák je v Ústí jedním z mých nejoblíbenějších. Líbí se mi jeho monumentalnost, jako by se povyšoval nad okolní budovy. Mám také ráda, jak za různého světla mění barvy. Večer mě zase bavi sledovat různé tóny světla v jednotlivých oknech. A o Vánocích? Pestrobarevná mozaika.

Ondřej Suchý — Plastika v Hrnčářské
Hrnčářská. Šel jsem ze Střekova a přiznám se, že jsem programově hledal detaily k vyfocení. Tím místem moc nechodím a když jo, tak se moc nerozhližím. Připadá mi to jako esence toho horšího z Ústí. Ale když už jsem se díval jinak, všiml jsem si jiných věcí – tu plastiku jsem předtím neviděl. Nějak mi to to místo dokresluje. Akorát do teď nevím, co to je.

Aleš Bárta — Dělnický azyl
Dlouho jsem chodil okolo těchto domů, vždy bez fotoaparátu, a přemýšlel jsem nad tím, jak se asi žilo v tak krásných domech. Musel to být ráj hlavně pro děti, za dvorkem či zahradou koryto potoka, tolik prostoru a možností průzkumu. Až jedno pozdní podzimní odpoledne jsem šel na západní nádraží a konečně měl u sebe foťák. Svítilo překrásné nízké světlo a jelikož jsem měl čas než mi jel vlak, cvaknul jsem tento snímek. Nádherné domy skoro v centru Ústí a přitom chátrají.

Jakub Vágner — Jing-Jang1
Prostě jsem šel kolem. A co mě na tom bavi? Asi ten dualismus, dva protipóly, Jín a Jang, Dr. Jekyll & Mr. Hyde, relativita krásna...

#fotosoutez

#ulovbarak

Kde jsme nechali přítomnost?

Lukáš Pokorný

Galerie Hraničář ukončila na začátku roku 2019 svoji půlroční výstavu Topografie pozornosti – Zpřítomnění. Pokud jste u nás byli, určitě víte, o čem mluvím, pokud ne, velká škoda. Tímto článkem bych se rád věnoval několika tématům, která se k moderním technologiím a duševní hygieně (tématům zmíněné výstavy) vážou.

Prvním takovým tématem nebude nic míň zásadního než pozornost. O moderních technologiích a jejich vlivu na naše životy se toho píše poslední dobou hodně. Vlastně jeden z prvních článků na našem blogu se právě této problematice také věnoval. Jenže poměrně krátká doba, málo dat a exponenciální technologický vývoj nám prakticky znemožňují definitivně tyto technologie rozsoudit. Jejich světlé stránky vidíme na první pohled, konečniců snaží se nám je prodat ti nejlepší marketeři světa, jenže ta jejich odvrácená strana už tak jasná není.

Epidemie zahlcení technologiemi

Pozornost a paměť se dostávají v souvislosti s moderními technologiemi do popředí stále častěji. Je to logické. S přívalem informací a podnětů, které nemají pro lidstvo obdoby, asi každý z nás pocítil, že pozornost je nedostatkové zboží našich životů. Vedle toho se sluší postavit alarmující statistiky nárůstu počtu dětí s ADHD (attention-deficit/hyperactivity disorder), neboli dětí s poruchou soustředění.

V USA zjistili, že nárůst takto diagnostikovaných dětí se zvýšil jen mezi roky 2003 a 2011 o 35%. V současné době touto poruchou prý trpí už více než 11% dětí pod 18 let a počet roste. Jak to souvisí s moderními technologiemi? Ono se totiž ve výsledku může jednat o něco trochu jiného. ADHD má velmi podobné příznaky jako tzv. zahlcení technologiemi. Jedná se o stav, kdy je jedinec přehlacen podněty, které mu dodávají digitální technologie.

Zatímco člověk s ADHD potřebuje stimulovat pozornost, aby se dokázal na něco soustředit, člověk zahlcený technologiemi se nedokáže soustředit, protože se, jednoduše řečeno, nudí. Takový člověk si navykl

na princip okamžitého uspokojení, které mu dodávají sociální sítě, počítačové hry, porno, seriály atd.

Věnovat se soustředěně jedné úloze je pro náš mozek náročné. Mozek se proto přirozeně brání a odvádí naši pozornost k uspokojivějším činnostem. Je to vlastně to samé jako se zdravým pohybem. Většina lidí by ráda sportovala, ale kolik z nás se opravdu dokoje a nepodlehne vlastním výmluvám? Ve výsledku jde totiž jen o jedno – posilovat je namáhavé, sedět doma u počítače nebo v hospodě u piva je příjemné.

Ať už vědomě či nevědomě, chceme dělat to, co je pro nás pohodlné, a soustředěná činnost je něco jako fitness pro náš mozek. Stav pozornosti člověka zahlceného technologiemi se ale na rozdíl od ADHD dá opět zlepšit důsledným digitálním detoxem.

Asi sami chápete, proč během práce máte tendenci sledovat, co je nového na Facebooku. I to pitomé upozornění, že vám někdo něco lajknul, okomentoval, označil vás, pozval na událost, vyvolává miniaturní stav okamžitého uspokojení a vy se proto chcete vracet stále častěji a pro víc. Soustavná práce a soustředění je zdlouhavé a náročné a finální uspokojení, i když o to větší, může přijít za dny, týdny nebo dokonce roky.

Horší než zlatá ryбка

Zhruba o dvě dekády zpátky byla průměrná doba koncentrovaného soustředění u lidí asi 12 sekund. Dnes je to 8 sekund. Pro vaši informaci – zlatá ryбка se prý dokáže soustředit 9 sekund. K tomuto poznání došli výzkumníci Microsoft Corp. mezi roky 2000 až 2015 při testování více jak 2000 lidí v Kanadě. Pozitivním zjištěním stejné studie ale bylo, že i když se doba našeho soustředění snižuje, zlepšuje se nám schopnost multi-taskingu, nebo-li vykonávání více věcí najednou. A nebo ne?

Finský docent na univerzitě Aalto, Iiro Jääskeläinen, ve svém výzkumu potvrdil, že výsledek práce vykonávané v procesu multi-taskingu je horší, než když se soustředíme pouze na jednu věc. O kolik? Prý až o 40%. Výzkum probíhal tak, že svým subjektům

pouštěl útržky filmů Star Wars, Indiana Jones, James Bond a při tom jim skenoval mozek magnetickou rezonancí. Ukázalo se, že jejich mozek pracuje lépe, když jim pouští segmenty dlouhé šest a půl minuty, než když pouštěl segmenty dlouhé jenom padesát sekund.

Co si tedy z těchto dvou studií odnést? Asi že nám jde multi-tasking lépe než předchozím generacím, ale výsledná kvalita práce je stále mnohem nižší, než když se soustředíme na jednu činnost.

I když si ale myslíme, že nám multi-tasking usnadňuje život, je to přesně obráceně. Naše pozornost není nekonečná. Naopak se snadno vyčerpá, a proto bychom si měli lépe vybírat, k čemu ji upneme. Podle vědců z londýnské univerzity se našemu mozku při přílišném zahlcení mnoha podněty snižuje IQ a dostáváme se na úroveň srovnatelnou se stavem po požitím marihuany nebo při nedostatku spánku.

Abyste si sami mohli vyzkoušet, jak je (nebo není) pro vás soustředění těžké, doporučuje se například Stroopův test (najdete třeba na YouTube). Ten probíhá tak, že vám ve videu nabíhají různě obarvená slova popisující barvy, ale vy musíte říct pouze barvu slova, ne jeho text. Zkuste si to.

Nejspíš si sami potvrdíte, že máte tendenci slova číst, než říkat jejich barvy. To proto, že na určení barvy potřebujete nejprve potlačit automatickou (pohodlnější) reakci, což je čtení, a určit místo toho barvu. Čím těžší pro vás tento test byl, tím hůř jste na tom (pravděpodobně) se schopností soustředit se.

Pokud vám to moc nešlo, nevěšte hlavu. Vaši pozornost ovlivňuje mnoho faktorů. Jak už jsem psal výše, pozornost je omezený zdroj a během dne postupně ubývá. Je také ovlivněna životosprávou, spánkem, vaší hladinou glukózy a dalšími faktory. Pěkně ráno po snídani může být váš výsledek úplně jiný.

Lukáš Pokorný dělá trochu do marketingu, trochu do politiky, trochu do komiksů a trochu do Hraničářů.

Bývá to časté téma hovorů. Zrychlování. Nedostatek času. Pocit neustálého tlaku. Neschopnost se zorientovat v přívalu počítků a informací a rozlišit podstatné od nepodstatného. Když čas a klid konečně máme, stává se, že jej nedokážeme „v klidu“ využít a odpočinout si. Jsme roztěkaní, nervózní, hledáme rozptýlení a nakonec zjišťujeme, že jsme unavenější než na začátku. Motáme se v začarovaném kruhu tlaku na práci a tlaku na odpočinek. Dokázat zpomalit se zdá stále těžší. I když se snažíme, příliš se nám nedaří zůstat sami v sobě, sami se sebou. Na vině je z velké části disociace, která se týká ohromného množství lidí. Celá naše společnost je na ní vybudovaná. Jsme doslova odpojení od nás samotných. Když se máme cíleně zaměřit jen na sebe, býváme z toho nesví. Jak mi příznačně vyprávěla známá fyzioterapeutka: „Svým klientům už raději neříkám ‚Uvolněte se‘, jakmile to vyslovím, zatahnou všechny svaly“.

Disociace je velmi nepříjemný setrvalý stav. Proto tak nějak automaticky hledáme rozptýlení a nacházíme ho ve stále nových vjemech všeho druhu. V přemíře práce, nakupování, cestování a mnoha jiných aktivitách. Trhání pozornosti, sledování informací, které nám ve skutečnosti k ničemu nejsou, nekonečný tok zvuků, obrazů a slov sloužících k zaměstnání našeho vědomí, znamenají útek před námi samotnými.

Disociaci provází mnoho nepříjemných průvodních jevů. Neustále něco zapomínáme a ztrácíme. Máme pocit zmatku, jako bychom byli lapeni v prostoru a čase, nejsme svými pány. Těžko se rozhodujeme, snáze se necháme ovlivnit okolím, prokrastinujeme. Na své odpojenosti jsme do jisté míry závislí, neznáme totiž život bez ní. O to je těžší se s ní vypořádat a znovu se k sobě vrátit.

Prožíváme horror vacui, zaplňujeme prostor vším možným, necítíme, že se v něm nacházíme především my sami. Chvilí to funguje, pak se ale dostavuje pocit přesytnosti či prázdnoty, což je ve své podstatě totéž. Protože si existenci odpojení většinou neuvědomujeme, hledáme řešení svých potíží venku a ne uvnitř. Odpojenosti se učíme už od dětství, je to socializace svého druhu. Už jako malé děti často raději opustíme své skutečné pocity a tužby, protože se neshodují s tím, co po nás chtějí rodiče, učitelé ve škole, společnost. Méně či více bolestně přejímáme vzory dospělých, sourozenců, kamarádů, prostředí, ve kterém vyrůstáme. A velmi brzy na to zapomínáme. Těžko už pak rozlišujeme, co pochází z nás a co je přejaté. Důsledně to ani rozlišit nelze. Z těchto naučeností a dovedností, bez kterých se v lidské společnosti do jisté míry neobejdeme, je vystavěno naše

Odpojená společnost

Martina Faltýnová

Ego nebo-li Persona (příznačnější Jungovo označení). Klíčové je, do jaké míry si tyto mechanismy dokážeme připustit. Často totiž bývají zcela nevědomé.

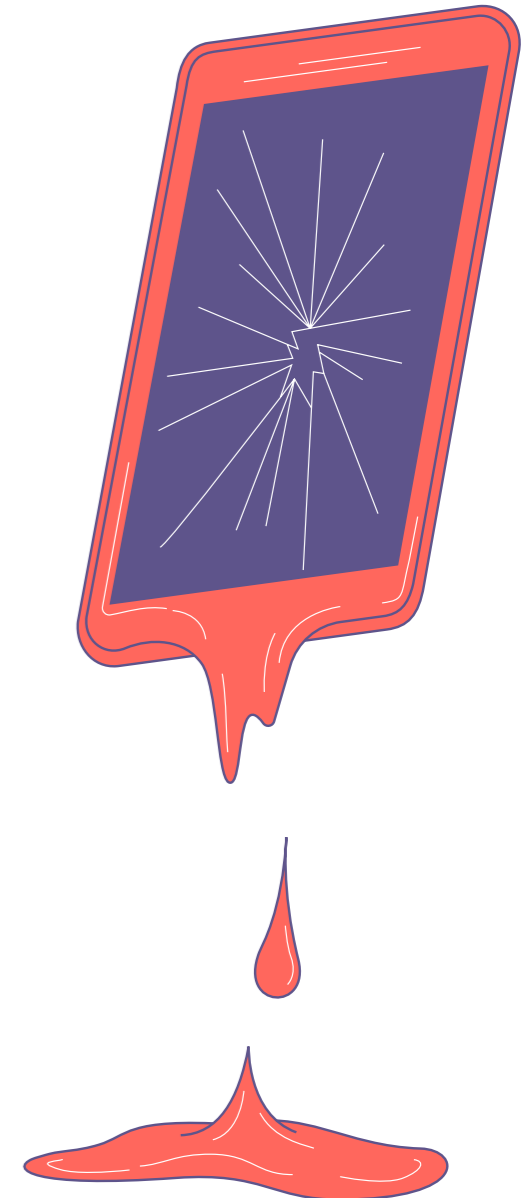
Je nebetýčný rozdíl v tom, zda něco dělám vědomě či nevědomě. Zda se ze zvyku přizpůsobuji nebo naopak hraji rebela a ani o tom nevím, nebo to dělám vědomě z nějakého důvodu, který mi dává smysl. Vědomě trávím ohraničený čas prací, na sociálních sítích, vědomě mluvím s lidmi a vnímám je, vědomě dávám najevo svůj nesouhlas, vztek, smutek, nadšení či lásku.

Bez Persony ve společnosti žít nemůžeme, ale nebylo by dobré se s ní plně ztotožňovat. Stojí to za poctivou revizí, co vše v sobě máme a odkud to pochází. Při takové „hlubkové kontrole“ neboli osobní psychohygieně pravděpodobně zjistíme, že je tam množství naučeností, které nás neúměrně tíží, kontroly, nařizují nám, brzdí nás v rozletu nebo nám naopak nedovolují zůstat v tichu a pokoře.

Zůstat každý den alespoň chvíli bez podnětů jen sami se sebou takový jací zrovna jsme – prožívat takovou malou smrt. Každodenní malou smrt, která povede ke každodenní proměně a obrodě života.

Persona je monumentálním společenským konstruktem. Nelze se jí zbavit, ale můžeme ji přetvořit k „obrazu svému“. Bude pružnější, bude nám méně překážet, budeme uvolněnější a více sami sebou. Jsme především Bytostným Já, k němuž se toužíme dostat a které jediné dokáže udávat skutečný směr našemu životu. Věřme si, že někde uvnitř, ve středu naší bytosti, je to, co je nám vlastní, co nám dává smysl a sílu. Nechme se prostoupit, prorůst sami sebou. Mějme trpělivost. Můžeme například nechat více mluvit naše tělo a intuici a myšlení a citění nechat přicházet, ale i odcházet. Myšlenky a emoce jsou svého druhu informace, nesestáváme z nich.

Zůstat každý den alespoň chvíli bez podnětů jen sami se sebou takový, jací zrovna jsme – prožívat takovou malou smrt. Každodenní malou smrt, která povede ke každodenní proměně a obrodě života.

Martina Faltýnová je členkou redakce časopisu A2. Zabývá se tématy duševního zdraví a psychedelické terapie.

Dnes večer zemřu šťastná

Karel Veselý

V chystané knize *Všechny kočky jsou šedé* (Paseka, 2020) sleduje publicista Karel Veselý dějiny negativních emocí v populární hudbě posledního půlstoletí. Jednotlivé kapitoly pokrývají například vývoj britského depresivního rocku, proměnu smutku v hip hopu v poslední dekádě nebo emoce u ženských písničkářek od sedmdesátých let do současnosti. Snaží se skrze emoce zachycené v hudbě vysvětlit posun společenské nálady a nacházet zdroje dnešních úzkostí. Text částečně vychází z podcastové série *Černé slunce*, kterou vloni připravoval pro stránku Institutu úzkostí. Naše ukázka pochází z kapitoly, která mapuje, jak se v mainstreamovém popu odrážela společenská nálada po ekonomické krizi roku 2008. Ocítáme se v roce 2012 se zpěvačkami Lanou Del Rey a Lorde.

V roce 2012 už se americká ekonomika začala znovu dostávat do lepší kondice, ale obraz krize jako nové šance mezitím v myslech Američanů vystřídal pocit přetrvávající beznaděje. Do popu ve stejné době začaly pronikat temnější podtóny, které odrážely změnu v atmosféře společnosti. Nic nezachycuje tuto proměnu nálady tak dobře jako nástup zpěvačky Lany Del Rey, která popové žebříčky infikovala nakažlivou melancholií upletenou z mixu retro aranží a narkotických hiphopových beatů. Když na přelomu roku 2011 a 2012 upoutala pozornost internetu virálním klipem Video Games, řešila hudební kritika hlavně její autentičnost. Rebranding nepřilíš úspěšné zpěvačky Lizzy Grey do nové hvězdy se skutečně udál pod taktovkou velkého labelu a zrnitá koláž klipu tak byla více uměleckým záměrem než znouzeností metody DIY, kterou se Lana Del Rey snažila vytěžit kouzlo nezávislé scény. Přesto bylo na temnotě její stylizace do padlého anděla zpívajícího jako někdo, kdo se předávkoval prášky na spaní, něco opravdového a odrážejícího ducha doby. Svoji hudbu popisovala jako „hollywoodské sadcore“ a ve zmíněném virálním hitu se v roztržených záběrech paparazziů po Sunset Boulevardu potácí opilá herečka Paz de la Huerta. Dekonstrukce hollywoodské dekadence si zde podávala ruce s glamour depresi. Zároveň to ale nemá nic společného s baladami nejprodávanější zpěvačky té doby, Adele, jež tehdy ždímalá v hitparádách emoce na první dobrou. „Půjdu a najdu si někoho jako ty,“ vzkazovala anglická zpěvačka v hitu *Someone Like You* a zlomeným srdcím dávala naději – u Lany Del Rey jí nebyla ani snítka. „Vyber si svá poslední slova, protože ty a já jsme byli zrozeni zemřít,“ zpívala v temném singlu *Born to Die* a na albu stejného jména z ledna 2012 byly ke slyšení verše jako: „Tvoje duše mě straší a říká mi, že všechno bude fajn, ale já si přeju, abych byla mrtvá.“ Je to smrtelná romantika, smuténka, kterou nelze uzdravit.

Písně Lany Del Rey byly svým stylem v podstatě mainstreamový, rádiový pop, který se ale rádia přes popularitu zpěvačky na internetu většinou bála zařazovat do playlistů, protože jim přišly příliš temné. Jediný americký Top 10 hit vybojovala Del Rey s tanečním remixem

skladby příznačně nazvané *Summertime Sadness* (Letní smutek), jenž se stal hitem léta 2013 (původní verze vyšla o rok dříve na desce *Born To Die*). Euforický elektronický beat producenta Cedrica Gervaise a temný vokál Del Rey („Vím, že když budu muset, zemřu dnes večer šťastná.“) jako kdyby spolu stály na rozhraní dvou epoch popu – horečka hedonistické EDM už tehdy opadala a do hitparád se tlačila vlna depresi.

Podzim a vánoční sezóna 2013 měly být ve znamení dvou největších popových superhvězd přelomu nulté a první dekády. Lady Gaga a Katy Perry vydaly své nové desky v rozmezí několika týdnů, jenže skutečným vládcem popu se na sklonku roku stal někdo úplně jiný – šestnáctiletá dívka z Nového Zélandu, která si říkala Lorde, jejíž klip *Royals* si našel cestu do hitparád přes virální úspěch na YouTube. Éra deprese zrodila po Laně Del Rey další temnou hvězdu.

—
Uctívání obyčejnosti se v jejím podání rovná svobodě nezažívat žádná vzrušení, nepředstírat štěstí, které nám předepisuje systém. Není to ale buddhovský zen vyhasnutí všech tužeb. Epileptické křeče, v nichž se svíjí při koncertních vystoupeních u mikrofonu nicméně naznačují, že uvnitř svádí bolestivý souboj.
—

V původní verzi klipu k *Royals*, jež sbíral milióny zhlédnutí, vlastně Lorde ani nevystupovala. Až v okamžiku, kdy skladbu začala protáčet americká rádia, vznikla na přání nahrávací společnosti druhá varianta se záběry na Lorde, která se při odříkávání textu upřeně dívá do kamery. Není to oddaný pohled popových hvězdiček žadonicích naší pozornosti, ale přímý oční kontakt někoho, kdo absolutně věří tomu, co říká. V klipu ho střídají momentky z každodenního nudného

života náctiletého boxera kdesi na předměstí - snídaně s cereáliemi, zrnící televize, trénink a monotónní cesta metrem. Vlastně se zde nestane nic, co by mělo nějaký dramatický efekt, což se ale k atmosféře skladby hodí skvěle – *Royals* jsou totiž něco jako manifest popové obyčejnosti.

Lorde v textu zpívá o umělém světě celebrit, který se zcela vzdálil životu lidí na ulici. „Nikdy jsem neviděla skutečné diamanty a všechno, co vím o svatebních prstenech, je z filmů,“ zpívá na začátku písně a v refrénu pak deklamuje: „Ale v každé skladbě se zpívá o zlatých zubech, vodce, fetování v koupelně, krvavých skvrnách. (...) Nám je to ale jedno, nás nezajímá váš milostný románek“ vzkazuje hvězdám z médií a v další části písně ještě dodává: „My nikdy nebudeme vznešení (*royals*), není to v naší krvi. Tenhle luxus není pro nás, nás vzrušují úplně jiné věci.“

Na začátku října 2013 Lorde s *Royals* sesadila z čísla jedna amerického žebříčku Miley Cyrus a její píseň *Wrecking Ball* propagovanou klipem, na němž se prohání nahá na demoliční kouli. Nové singly Lady Gaga a Katy Perry zůstaly daleko za novozélandskou teenagerkou. Právě všem zmiňovaným jako kdyby patřil vzkaz Lorde z refrénu dalšího singlu *Tennis Court*: „Je to nová umělecká forma, ukazovat lidem, jak je nám to jedno.“ *Royals* zněl na přelomu roku 2013 a 2014 jako manifest smutné generace, která nahlédla na nevábnou realitu postrecese a odmítla mediální pozlátka. Lorde dotáhla svoji roli „holky od vedle“ do radikálního konce vzýváním obyčejnosti jako nové centrální hodnoty popu.

Kritika hojně srovnávala Lorde s ikonami devadesátkové autenticity, jako byli PJ Harvey nebo Kurt Cobain, kteří se podobným způsobem postavili proti umělému světu popového šoubyznysu. S jejich šízravou pasivní agresivitou ale ve skutečnosti Lorde nemá zase tak moc společného. Vlastně má mnohem blíže k hrdinům gotického rocku, kteří na sobě nedávají znát žádně emoce. Lorde nemůže být opravdu smutná, protože ve skutečnosti nedisponuje žádnými city – ty z ní vysál všudypřítomný internet a popkultura se svým vlezlým marketingem. Uctívání obyčejnosti se v jejím podání rovná svobodě nezažívat žádná vzrušení, nepředstírat štěstí, které nám předepisuje systém. Není to ale buddhovský zen vyhasnutí všech tužeb. Epileptické křeče, v nichž se svíjí při koncertních vystoupeních u mikrofonu, nicméně naznačují, že uvnitř svádí bolestivý souboj. Nikdy se však nedozvíme o co.

Hudební publicista a spisovatel Karel Veselý spolupracuje s ČR-o Radio Wave, je členem redakce časopisu Full Moon, píše pro A2larm a Aktualne.cz. V roce 2010 vydal knihu *Hudba ohně*, v roce 2017 román *Bomba Funk* a pro rok 2020 plánuje publikace *Všechny kočky jsou šedé*.

Terapie gamepadem: videohry a duše

Ondřej Trhoň

Ve Spojených státech v roce 2014 bralo antidepressiva přes 12 procent obyvatel a podle Světové zdravotnické organizace trpí depresí okolo 300 milionů lidí po celém světě. Přidejte k tomu 40 milionů Američanů s nějakým typem úzkosti nebo 3% populace, která čelí obsedantně-kompulzivní poruše a máte jen pár důvodů, proč stojí za to se o duševní onemocnění zajímat. Tématem výtvarníků, hudebníků nebo spisovatelů jsou už dlouho – stačí si vzpomenout na děsivé obrazy malíře Francisce Bacona nebo libovolnou desku Nine Inch Nails.

Duševní zdraví se ale čím dál víc týká taky videoher. Díky nezávislým autorům se dostává na témata, která mainstream opomíjí. Kromě queer videoher, titulů o domácích mazlíčcích nebo dramatických rozchodech přibývá her, které zpracovávají duševní trápení. A jsou to nejen osobní vzpomínky, ale mohou fungovat i jako interaktivní terapie.

Digitální výrobní prostředky

Když v roce 2008 nezávislý vývojář Jonathan Blow vydal po dlouhém vývoji logickou skákačku Braid, netušil, jakým historickým milníkem se jeho příběh o hledání lásky stane. Spolu s arkádami Super Meat Boy a FEZ totiž definoval novou herní scénu – tu nezávislou. Díky vstupu digitálních platform typu Steam už nebylo třeba draze lisovat fyzické nosiče, internet navíc dramaticky

zkrátil vzdálenost mezi tvůrci a hráči. Samotný vývoj se navíc zjednodušil – díky nástrojům, jako je Twine, si dnes může jednoduchou textovou hru udělat kdokoliv a to bez sebemenší znalosti programovacího jazyka.

Skutečná renesance videoherního undergroundu přišla ale až o něco později, když v roce 2013 začal fungovat portál Itch.io. Na rozdíl od stávajících platform jeho tvůrci za vystavení hry nic nechtěli a Itch.io od začátku profilovali jako domov herních prototypů, drobných osobních projektů bez komerčních ambicí a inkubátor odvážných nápadů i témat.

A videoherní svět se začal pomalu proměňovat. Jak přibývalo dalších tvůrců a tvůrkyň, objevovaly se zajímavější hry zpracovávající nová témata. Zatímco mainstreamový svět je stále hnaný především vidinou komerčního úspěchu, herní underground spíš připomíná blogy nebo ziny – nízkonákladové, na koleně vytvořené publikace, jejichž autoři s omezenými prostředky napravují selhání velkého mediálního světa.

Deprese není hra

Herní mainstream má navíc vůči lidem, kteří trpí duševním onemocněním, značný dluh. Ukazatel šilenství se stal až příliš běžným nástrojem herních designérů, psychiatrické ústavy zase jsou ve hrách často zobrazovány jako místa plná nebezpečných šílenců, které je

dobré tak akorát přivázat k posteli. První hrou, které se podařilo téma duševního zdraví ve velkém otevřít, se stala textovka Depression Quest od nezávislé autorky Zoe Quinn. Quinn spolu se svým týmem interaktivně zpracovala vlastní zážitky ze života s klinickou depresí. Jako hráči zažíváte pocity bezejmenné hlavní postavy během každodenních úkonů. Na výběr při tom máte několik možností, jak na situace reagovat – svěřit se matce se svou diagnózou? Vysvětlit své přítelkyni, že nemáte jen špatnou náladu a máte strach, že ji svými stavy odeženete? Objednat se k terapeutovi? Kdo kdy přemýšlel nad tím, jestli číslo vytočí, pozná v Depression Quest svoje vlastní pochyby.

Depression Quest přitom používá brilantně jednoduchou herní mechaniku, aby ukázal, jak duševní onemocnění člověka obírá o energii i odhodlání. V závislosti na měnícím se psychickém stavu se některé z herních voleb přeškrtnou červenou linkou a zneprístupní. Když jste blízko myšlenkám na sebevraždu, dost možná totiž nezvládnete ani vstát z postele.

Duševní je politické

„Je to jedna z nejbolestivější skutečných videoher, kterou kdy budete hrát,“ popsal Actual Sunlight magazín Vice. Autobiografický interaktivní příběh o lásce, korporátním životu a depresi vypráví třicátník Evan, plný

sebenávisti, ale současně neschopný cokoliv se svou situací dělat. Existenciální titul obrací očekávání, která od videoher máme – místo přibývajících levelů, zlepšujících se dovedností a hrdinských úspěchů vás v Actual Sunlight čekají obrazovky překryté dusivým příkrovem depresivní šedi. Actual Sunlight přitom nezapomíná na politické aspekty duševních onemocnění – stejně jako v práci vlivného teoretika Marka Fishera – v ní část viny za růst počtu diagnóz leží na společensko-ekonomickém systému.

Podobně k tématu přistupuje i oceňovaná adventura Night in the Woods. Ta sice není autobiografická, ale s příběhem dvacetileté Mae, která se po opuštění vysoké vrací do rodného maloměsta, se není těžké ztotožnit. Když Mae znovu kontaktuje staré známé, zjišťuje, že se jejich životy (byť za jediný rok) zásadně změnil. Místo středoškolských snů teď její kamarádky a kamarádi řeší, jak zaplatit nájem a proměnu ulic, na které zapomněla ekonomická globalizace. Zatímco s Mae prozkoumáváte všechna zákoutí města jako vystrženeho ze současné Trumpovy Ameriky, visí nad vámi jedna velká nezodpovězená otázka: co se vlastně stalo, že Mae musela z univerzity odejít?

I když to autoři nikdy neřeknou naplno, je zřejmé, že nejen ona, ale i všichni z jejich přátel se s nějakými duševními problémy potýkají – ať už je to bipolární porucha, zneužívání nebo úzkost. Night in the Woods přitom žádného ze svých hrdinů jejich duševním stavem nedefinuje. Možná je tohle ten správný přístup k destigmatizaci – ukázat lidi s psychiatrickou diagnózou jako kohokoliv jiného. Jen s tím rozdílem, že vedle ovesné kaše každé ráno snídá i 30 mg antidepressiv.

Actual Sunlight — WZO Games Inc. (2013)

A co mainstream?

Nezávislá scéna je důležitá ještě z jednoho důvodu. Její témata totiž zpětně začínají rezonovat i „velkými“ hrami. Nejenže tak postupně přibývá silných ženských postav a spekuluje se o tom, že nová Lara Croft je dost možná queer, ale i reprezentace duševních obtíží se pomalu mění k lepšímu.

Nejvýraznějším titulem za poslední roky je bezejmenná akce Hellblade: Senua's Sacrifice. Příznačné je, že vysokorozpočtový titul jako první v úvodních titulcích uvádí psychiatra. A péče, kterou autoři zpracování psychózy hlavní hrdinky Senuy věnovali, je obdivuhodná. V kůži bojovnice rozhodnuté zachránit svého milého ze spárů bohyně smrti zaznívají vtíravé hlasy, vizuální halucinace, panické ataky i ztrátu hranice mezi bludem a realitou. Hra silně ukotvená v severské mytologii navíc symptomy psychózy nepoužívá jen jako laciné estetické berličky, ale skutečně je zapojuje do herního designu i příběhu – třeba když v herních hádankách místo s prostředím Senua bojuje s vlastní myslí.

Za zmínku stojí taky skákačka Celeste. Hra z minulého roku se nedostalo uznání jen za precizní herní zážitky, ale taky za uvěřitelný příběh hlavní hrdinky Madeline. Ta se jako sebe rozvojový úkol rozhodne zdolat tajuplnou horu Celeste. Už od začátku je zřejmé, že Madeline trápí malé sebevědomí, nedostatek odvahy, ale taky úzkosti a pochyby. Když uvnitř hory potká svoji odvrácenou, temnou stranu, stává se z Celeste hra o schopnosti člověka vyrovnat se s vlastními demony a z horolezecké mise duševní terapie. A mimochodem – Celeste obsahuje velmi přesné vyobrazení dechového cvičení, které se používá pro zklidnění při panické atace.

Ve výčtu by šlo pokračovat dál. Kreslená videohra Strange Adventures of Samantha Browne popisuje strasti vysokoškolačky se sociální fobií, osobní titul Routines zase život s OCD – je na vás, abyste splnili všechny autorovy ranní rituály, aby mohl odejít do práce. Objevují se ale hry, které vážně berou i otázku takzvané sebepečce, vědomého věnování se svému vlastnímu zdraví. Právě tímhle směrem se vydala nezávislá vývojářka Kara Stone ve své hře Ritual of the Moon. Její dohrání vám zabere 5 minut denně po dobu 28 dní, přičemž fantastický příběh o čarodějnici vyhoštěné za hranice Země je meditací o vlastní zranitelnosti, boji s depresí a úzkostí. S trochou nadsázky Ritual of the Moon připomíná interaktivní mindfulness cvičení.

Zkrátka se zdá, jako by i ve videoherním světě duševní zdraví pomalu přestávalo být tabu. Autobiografické videohry totiž ukazují, že duševní trable nejsou nic divného nebo zavrhovatelného. Zároveň ale mohou pomoci těm, které nějaké duševní těžkosti trápí.

Každý, kdo někdy s duševní nemocí bojoval, zná ten pocit tísnivé samoty, nepochopení a bezradnosti. Dost možná se ale blíží doba, kdy bude pro pomoc potřeba jen zmáčknout tlačítko start. Protože, jak říká Madeline ke konci své horolezecké cesty: “Když dokážeme na tuhle horu vylézt, dokážeme cokoliv.”

Ondřej Trhoň má rád kulturu, technologie a videohry. Pravidelně publikuje v rubrikách A2, Revue Prostor a ArtZóně ČT. Je autorem podcastové série Otevřené hlavy na Radiu Wave.

Hellblade: Senua's Sacrifice
Ninja Theory (2017)

Architektura na severu

Jan Hanzlík

Poté, co architektky definitivně přestaly naplňovat čisté formy modernismu a mezinárodního stylu, objevil se na scéně syrovější a nadsazený styl, pojmenovaný hned při svém vzniku kritikem architektury R. Banhamem jako nový brutalismus. Nespatřoval krásu v přiměřenosti, ale naopak netačně vystaveném betonu, oceli, fassádních obkladech a výrazných (a trochu zbytečných) tvarech, odvozených ze strojové estetiky, nebo prostě jenom sochařsky volně tvarovaných.

Jak by to udělal Corbusier?

Někteří architekti, zvláště v počátcích brutalismu, jako by navrhovali podle jediného kritéria: „Jak by to asi udělal Le Corbusier?“ Za největší epigony Corbusierova stylu na severu můžeme označit Rudolfa Bergra a jeho chomutovské bytové domy zvané „Experimenty“. Jsou to vysokopodlažní deskové domy s mezonetovými byty stojící na ohromných betonových nohách s volným přízemím. Přesně jako Corbusierovy Unité d'habitation – obytné jednotky. Také společenský dům „Losos“, později „Moskva“, v Žatci mnoha formálními prvky připomíná kapli v Ronchampu či vládní budovy v Čandigáru. Nakonec jediný, kdo v tomto kraji měl plné právo Corbusiera kopírovat, byl Jan Sokol, který u mistra skutečně strávil svá studentská léta. Na severu nám zanechal pavilon pro Reinerovu fresku v Duchcově – sakrálně pojatou betonovou centrálu.

Kulturák – obchodák – ústředna

Není asi nijak překvapivé, že nejčastějšími stavebními typy brutalistní éry bylo to, co v okresních městech tou dobou nejvíce chybělo. S rozvojem konzumního způsobu života za normalizace bylo potřeba koncentrovat prodej zboží do atraktivních a praktických budov, kde mohlo být nabízeno modernějším způsobem prodeje. Protože obchodní dům byl vnímán jako výkladní skříň úspěšného hospodářství, na jejich stavbách se nešetřilo. Projekt obchodních domů zajišťoval specializovaný projektční ústav SPÚO (Státní projektový ústav obchodu).

Pravou a přitom lidsky skromnou hvězdou mezi architektky SPÚO byla Růžena Žertová. Na Prioru v Pardubicích rozehrála dodnes fascinující hru na modulovou planetární stanici, která se omylem ocitla na Zemi. V Ústí nad Labem zase rozehrála na fasádě obchodního domu Labe hru na stříbitou hladinou řeky a vlny lámající se o kameny na říčním břehu. Tuto inspiraci sama architektka nijak nezapírá a naopak se k ní hrdě hlásí.

Telefonní ústředny – paláce telefonního spojení. Několikapatrové budovy s minimem oken naplněné od podlahy po strop bednami s klapajícími relé, kde každé z nich znamenalo právě jedno spojení dvou majitelů telefonní stanice. Projekci telefonních ústředěn zajišťoval Spojprojekt (Státní ústav pro projektování spojových staveb a zařízení). Jeho architekti měli oblíbený zvláště jeden typ fasádního pláště – šlo o plechový fasádní

obklad s osmiúhelníkovými rámy kolem oken. Mohli jsme ho zahlédnout na budově telefonní ústředny v Praze-Dejvicích (už nestojí), v Hradci Králové a v Teplicích (jedna z posledních možností si jej nyní prohlédnout). Podobně jako po digitalizaci skončila ve sběru původní relátka, odcházejí do sběru i telekomunikační budovy. Paradoxem je, že v Lounech využívá dnes velký mobilní operátor pro sídlo svého callcentra budovu okresního výboru KSČ – další ukázkou brutalistního stylu na severu. Svému původnímu účelu sloužila jen jeden rok, stávající využití by ji snad mohlo zachránit i pro další generace.

Po práci zábavu v moderním kulturním domě! V Teplicích bylo potřeba konečně postavit koncertní sál pro místní symfonický orchestr s dlouhou tradicí avšak, bez vlastního vyhovujícího sálu. Protože byl úkol svěřen liberecké pobočce Stavoprojektu (známější pod názvem SIAL, který však oficiálně užívala jen několik let), mohli se hudebníci spolehnout na techniky i architektonicky kvalitní výsledek. Architekt Karel Hubáček tehdy spolupracoval s odborníky na akustiku a sál teplického kulturáku byl jedním z prvních u nás, jehož akustické vlastnosti byly už ve fázi návrhu prověřovány počítačem. Tvar hlavního sálu, svažujícího se k hledišti, se propisuje do budovy i navenek. Akustickým požadavkům sálu je tak formálně podřízena celá budova. Přilehlu kolonádu architektů Tomáše Brixu, Otakara Bínara, Martina Rajniše a Ludmily Švarcové, kritizoval David Vávra v Šumných městech, že nevede odnikud nikam; architektka Míška zase mrzí, že není umístěna z druhé strany do parku, jak to určoval územní plán centra. My ale víme, že SIAL chtěl obnovit a posílit úlohu tradiční pěší ulice v prostorově rozvolněném teplickém centru a proto je její umístění správné.

Překládaná nádraží

Také množství nových nádraží, která byla v té době potřeba vystavět vlivem přeložek tratí způsobených postupující povrchovou těžbou uhlí, je severočeské specifikum. Projekce de facto nejdelší přeložky mezi Oldřichovem u Duchcova a Chomutovem spadá však ještě do 60. let, takže například bílinské nádraží architekta Jana Šrámka se svým motivem „centrální obrazovky“ v průčelní fasádě připomene spíše bruselský hravý šumperák než skutečnou brutalistní pecku. I komplikovaný strop duchcovského nádraží z trojstěnných

plastových výlisků je bruselsky příjemný a hravý. I díky němu se tato budova na šestiúhelném půdorysu stala nedávno kulturní památkou.

Centrum Mostu

Má cenu vůbec psát o mosteckém centru? Tolik brutalismu na jedné hromadě si říká o památkovou ochranu. Když se stavěl nový Most, všechno se pro jistotu dimenzovalo o něco větší, než bylo vlastně potřeba. Co kdyby Most přece jen nakonec dosáhl sta tisíc obyvatel. Panoramatu centra dominuje třicetipatrové ředitelství Severočeských hnědohelných dolů architekta Václava Krejčího. Pod ním prostý hranol obchodního domu Prior Mojmíra Böhma a od téhož autora kulturní dům Repre komponovaný jako soustava kubických hmot vznášející se nad jezerem a vrcholící kulovým planetáriem. V nejvyšší poloze centra pak jako nejvyšší socha v sousoší dominuje městské divadlo architekta Ivo Klimeše z Ostravy, sochařsky komponovaný objekt skládající se z mnoha šestibokých hranolů – pravidelných i nepravidelných. Kaskáda hotelu Murom (opět Václav Krejčí) a klidná pásová fasáda národních výborů se zasedacím sálem na střeše a již sejmoutou organickou mozaikou po obvodu atiky (Míša Hejduk) tak musí zklidnit svou horizontalitou sveřepou skulpturalitu divadla.

Brutál v Ústí

Kromě zmiňovaného obchodního domu Labe dostal brutalismus i další příležitosti projevit se v centru krajského města. Architekti ústeckého Stavoprojektu nám tak zanechali budovu KV KSČ se známou „Vanou“ ukrývající zasedací sál, lapidární kostku Pozemních staveb a budovu finanční správy. A samozřejmě nová budova magistrátu s nezapomenutelnou mozaikou Miroslava Houry.

Bylo by možné zmínit ještě další stavby v kraji a byly by jich ještě desítky. Přivádí nás to k myšlence, zda není na čase začít chránit alespoň ty nejcennější z těchto staveb jako neoddelitelnou součást dědictví našeho kraje.

Jan Hanzlík je architekt a historik architektury z Teplic. Mimo vlastní architektonické praxe a pedagogické činnosti se zabývá dějinami architektury v regionu.

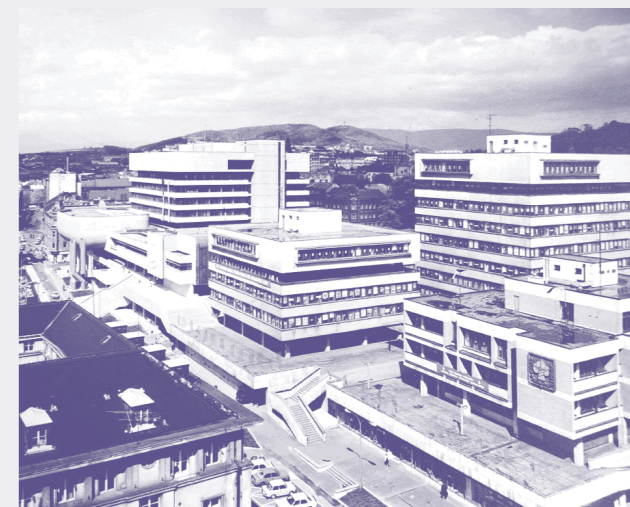
Telefonní ústředna v Teplicích (1981)
arch. — Miloš Vodolan a Jindřich Malátek
foto — Marta Pavlíková

Bytové domy zvané „Experimenty“ v Chomutově
arch. — Rudolf Berg
foto — Lenka Hájková.

Most, model územního plánu centrální zóny
arch. — Václav Krejčí a kol. (Stavoprojekt Ún.L.)
foto — Státní okresní archiv Most

Komplex budov v centru Ústí nad Labem,
Pozemní stavby (Rudolf Berg, Míša Hejduk, Jiří Drtikol, 1974–1977)
Krajský úřad (bývalé sídlo KV KSČ, Rudolf Berg, Míša Hejduk, 1983–1985)
foto — Muzeum města Ústí nad Labem

Pavilon pro Reinerovu fresku v Duchcově
arch. — Jan Sokol
foto — Jan Hanzlík

Umění spolupráce

Ladislav Zikmund-Lender

„Bylo by velmi nerozumné chápat smutné dědictví posledních čtyřiceti let jako cosi cizího, co nám odkázal vzdálený příbuzný. Musíme toto dědictví naopak přijmout,“ nabádal v prvním novoročním projevu v roce 1990 Václav Havel. Společně s nastupující generací vládnoucí garnitury narýsoval pověstnou tlustou čáru za uplynulými desetiletími, která byla ale záhy zneužita jako nástroj nikoli k citlivému vypořádání se s minulostí, ale k zapominání a často i k záměrnému vymazávání paměti.

Důkazem jsou architektonická díla z let 1968—1989, která si většina z nás zvykla považovat za kulisy zkaženého mravního prostředí místo často hodnotné architektury, a tak kolektivnímu vědomí a svědomí nevaří, když takové památky opadnou za obět soukromým zájmům různých gaunerů a kulturních barbarů. Nejsou to ale jen ty nejkřiklavější případy jako hotel Praha či Transgas, ale také stovky drobných uměleckých děl, která od roku 1965 vznikala ve veřejném prostoru i v interiérech staveb díky hlavě V. stavebních předpisů. Tento předpis nařizoval při realizaci veřejných zakázek uplatnit 1—4 % rozpočtu na realizaci umění a stanovoval přesný (a velmi komplikovaný) způsob výpočtu toho, kolik tedy v daném případě má být na uměleckou výzdobu proinvestováno. Zjednodušeně lze říci, že to záviselo na typu a významu architektury. Nešlo o žádný totalitní ani socialistický výdobytek, tyto zákony platily a platí v řadě západních států dodnes (Nizozemí, některé státy USA) a diskuse o jeho znovuzavedení u nás je už řadu let snahou parlamentních, mainstreamových demokratických stran. Hlavním principem, ověřeným už v případě Federal Art Project ve třicátých letech v USA, byla podpora zaměstnanosti pro velký počet umělců a umělkyní a je tak kultivován veřejný prostor a architektura veřejných staveb.

O uměleckých realizacích rozhodovaly soutěže, avšak často byl výběr motivován spíše politicky a realizace procházely přísnými ideologickými kritérii a komisemi. Masivní osazování uměleckých děl do architektury však nepřišlo, až s novelizací stavebních předpisů v roce 1965. Mluvící architektura, tedy architektura osazená různými obrazovými uměleckými výtvoři, byla integrální součástí diskusí o socialistické architektuře po roce 1948. Měla poskytovat estetickou kultivaci pracujícím lidu, jakousi krásu pro všechny, ale měla být pochopitelně též nástrojem státní propagandy. Šlo ale také o to, aby stát zajistil dostatek příležitostí pro umělce, kteří byli sdružení ve Svazu československých výtvarných umělců a přes Svaz, resp. Fond a Dílo, jim byly rozdělovány zakázky. Jiná možnost legálního uměleckého uplatnění

neexistovala. Ale ani po odeznění tzv. socialistického realismu v druhé polovině 50. let architekti na spolupráci s výtvarníky nerezignovali a zapojení výtvarníků od počátků projekčních prací připadalo architektům zcela přirozené. Architekt Milan Rejchl, který se v první polovině 60. let podílel na projektování experimentálního sídliště Invalidovna v Praze, k výběru umělkyní, které vytvořily výzdobu jím projektovaného centra občanské vybavenosti a dalších veřejných prostranství na sídlišti, v roce 2014 říkal následující: „Výtvarní umělce pro jednotlivé realizace si vybírali jednotliví projektanti. Pro komplex dvou objektů okrskového střediska jsem si vybral keramické výtvarnice Děvanu Mírovou, Lydii Hladíkovou a Marii Rychlíkovou, protože jejich věci jsem viděl v časopisech, jako bylo Dílo nebo Domov, a velmi

Umělecká díla v architektuře a ve veřejném prostoru z let 1948—1989 jsou ohroženým druhem.

mne zaujaly.“ Příkladem může být třeba snaha zapojit do architektury neaktuálnější tendence v československé neoavantgardě: výdychy na Letné, opatřené computer artem Zdeňka Sýkory z roku 1969 nebo mozaikový obklad od téhož autora v exteriéru centra občanské vybavenosti v Litvínově z roku 1977. Podobným příkladem je třeba abstraktní reliéf od Karla Malicha z konce 70. let v jídelně vysokoškolských kolejí Bolevecká 34 v Plzni-Lochtíně, který byl nedávno znovuoobjeven.

Bohužel zdaleka ne všechna tato díla mají to štěstí, že se zatím nacházejí na původním místě nebo byla zachráněna a přemístěna na jiné místo nebo deponována. Tak třeba zanikla krásná plastika volavek od sochařky Jany Moravcové v Hradci Králové na sídlišti Labská Kotlina II., která má podobnou sestřičku v Praze na sídlišti Lužiny a v Mimoně. Obě „přeživší“ plastiky jsou ale mladší. Ladná plastika, odkazující k formám drobného umění představeného na EXPO 58 v Bruselu, byla na základě pochybného posudku, který si nechal vypracovat

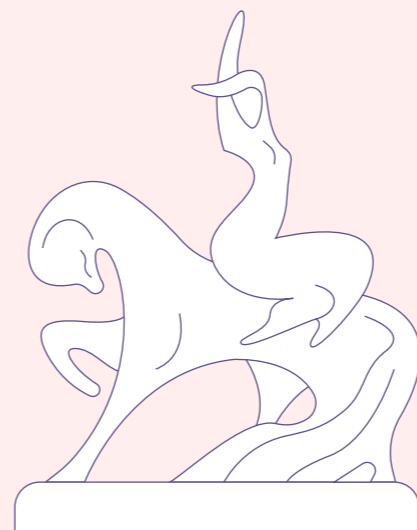
Odbor majetkové správy tamějšího magistrátu, za cenu kovu prodána do šrotu a ze den na den zmizela z očí.

Takový osud potkal desítky a možná stovky děl, která měla kromě estetizace obytného prostředí a zaměstnání umělců ještě jednu důležitou funkci, a to v nových sídelních celcích vytvářet identitu místa. A v mnoha případech to dokonale fungovalo. Srostli jsme s nimi natolik, že si všimneme, že nám v místě bydliště chybí, až když už tam nejsou. Mnohá díla tak skončila ve šrotu, na skládkách, v základech staveb, pod zateplením. Často ale také byla z architektury sejmuta a deponována, což je příklad třeba monumentální abstraktní plastiky brněnské sochařky Sylvy Lacinové z fasády Výzkumného ústavu, později Fakulty informatiky VUT v Botanické ulici v Brně od architekta Jana Dvořáka. Na nedůstojný osud tohoto díla, kdy bylo po svém nedávném sejmutí dokonce dvakrát ztraceno, upozorňuje aktuální ročník sochařského bienále Brno Art Open.

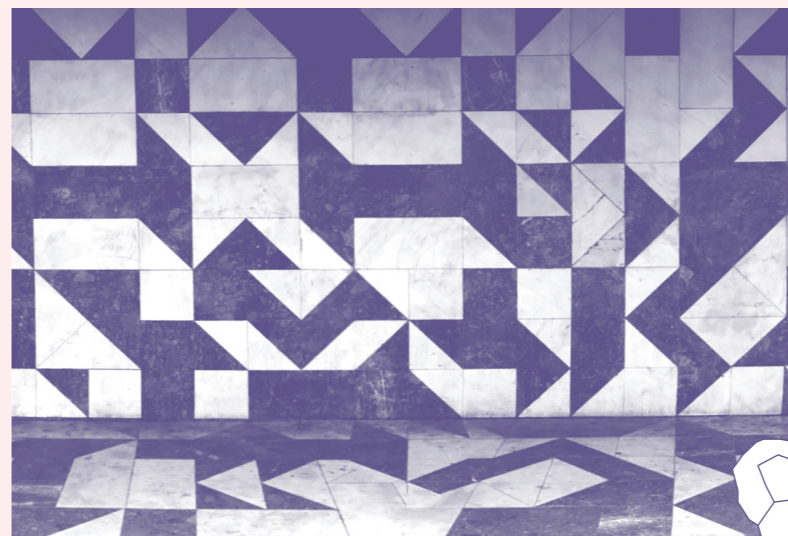
A pak jsou díla, kdy při rozhodování o jejich osudu byli kultivovaní a/nebo neúnavně bojovní lidé a rozhodli se je nejen zachránit, ale také obnovit. Tak třeba kromě plastiky Vzlet od autorů Valeriána Karouška a Josefa Nováka z let 1970—1972 u silnice na pražské letiště, která byla v roce 2013 prohlášena za kulturní památku a je pečlivě, pietně restaurována, došlo už v zmiňovaném Hradci Králové k obnově abstraktní monumentální kovové plastiky Dívka s kruhy od Karla Mahrliz z roku 1966—1967 a v současnosti se obnovuje pozoruhodné kovové dílo, jakýsi ready made od Zdeňka Petříka z roku 1972, které původně stálo v areálu Domu pionýrů (Dům dětí a mládeže).

Umělecká díla v architektuře a ve veřejném prostoru z let 1948—1989 jsou ohroženým druhem. Jsou pochopitelně často trochu provinční (žádného Alexandra Caldera tu nemáme), těžko se vzepřou nálepce „socialistická“, už jenom proto, že je objednávaly, zprostředkovávaly a realizovaly instituce socialistického aparátu, ale sochy za nic nemohou. Jsou to naše sochy a plastiky, jiné a lepší z této doby mít nebudeme. Tak se za ně přestaňme stydět, nedělejme z nich nechtěné sirotky a nenechme je svévolně ničit, jak koho napadne. Nejsou totiž naše jenom tak symbolicky, ale většina děl ve veřejném prostoru skutečně patří městům a obcím, i když se k nim často nehledá.

Ladislav Zikmund-Lender je historik umění, architektury a designu. Upozorňuje na záchranu uměleckých děl v architektuře a kromě toho se zabývá gender studii v dějinách umění.

Olbram Zoubek a Eva Kmentová
Plastika o rozměrech 4 x 12 metrů. Fotografie z realizace a osazení.
foto — Archiv Nadačního fondu Zoubek Kmentová.

Zdeněk Sýkora: Mozaika
Mozaika na chodníku a stěně u obchodního centra ve Studentské ulici v Litvínově.
foto — projektmozaiky.cz

Petr Menš: Severočeský kraj, 1986, Ústí nad Labem.
Mozaika byla z veřejného prostoru města v roce 2018 odstraněna a uložena do depositáře
Muzea města Ústí nad Labem. / foto — Muzeum města Ústí nad Labem

Olbram Zoubek a Eva Kmentová:
Plastika na průčelí budovy Krajského národního výboru v Ústí nad Labem, 1965.
V roce 1993 byla se souhlasem Olbrama Zoubka z fasády snesena a rozřezána na několik
kusů, které jsou uskládněny v Muzeu města Ústí nad Labem. Foto: Archiv Nadačního fondu
Zoubek Kmentová.

Ústí Inside Out. #Střekov.

Stefanie Busch a Alena Drahekoupilová

CZ Jsme v Ústí nad Labem. Na pár dní bydlíme na Střekově v Činoheráku. Je odtud dechberoucí výhled na mohutná sila Setuzy. Ta zde stojí již od 70. let a jsou tváří Střekova, jeho vůní je řepkový olej a vlaky soundtrackem.

Naše zadání pro kultura.festival: intervence. Ale kde začít? Rozhodujeme se pro procházku Střekovem. Procházení se je jako umělecká praxe, chůze jako možnost objevování. Necháváme se vést intuicí a narážíme na velkolepou historii továrny na mýdlo rodiny Schichtových. Severní Čechy bývaly centrem průmyslu. Schichtovy závody měly vedoucí pozici ve výrobě drogistického zboží a tuků. Martin Krsek, historik Muzea města Ústí nad Labem, nám pomáhá s rešerší. Pln entuziasmu nám ukazuje své město, svůj Střekov. Znovu a znovu žasneme nad fascinující industriální architekturou, bytovou výstavbou i plaveckými lázněmi pro zaměstnance firmy Schicht s jejich vlastními vilami, nad přátelstvím s Baťou i československou exilovou vládou, barokním kostelem starým ani ne sto let, ovocnými štávy místo piva, logem s labutím S, nad Schichtovými jako mecenáši umění. Všude Schicht.

Na druhý pohled nás upoutají ještě ubytovny, rostliny prodirající se asfaltem chodníků, kovbojové na divokých koních, Karel May, lávka přes kolejiště střekovského nádraží, Mariánská skála s lomem, hrad

Střekov, krematorium. A tolik prázdných, opuštěných domů, na které nás bolí jen pohledět. V Drážďanech, kde žijeme a pracujeme, jsou byty i ateliéry rok od roku dražší a nedostupnější.

Michaela Spružinová, výtvarná umělkyně žijící v Ústí, spoluorganizuje provoz galerie Deska na Střekově. Plná elánu se věnuje tomuto místu. Snaží se navazovat kontakty s dalšími kulturními institucemi ve městě, v regionu i v nedalekém Sasku. Výstavní plocha může být jen těžko neobvyklejší. Jedná se totiž o stěnu budovy veřejných záchodků s výrazným vyboulením uprostřed. Malbu Přívoz pod Střekovem od Ludwiga Richtera Stefanie Busch v roce 2017 nově interpretovala. Společně se Samuelem Tesfajem a Filmonem Fqadu, dvěma uprchlíky z Eritreje a žadateli o azyl v Německu, prezentovala v galerii Deska velkoformátovou fotografii pohledu na vodní hladinu zespoda. Výrazná architektura výstavní stěny podpořila dramatictost výjevu, stín vybouleniny připomínal stín lodě.

Přišel čas. Chceme vyrazit, podělit se o to, co jsme zjistily. Kdo se přidá, koho zajímá, co se děje stranou centra? Nejenže přijíždí plný autobus z Drážďan, ale přišli i návštěvníci z Ústí, Rotterdamu, Řehlovice, Litoměřic, Berlína i New Yorku. Jsme ohromeny a motivovány takovým zájmem. Jdeme, díváme se, pozorujeme,

obdivujeme a zabředáváme do rozhovorů. Jdme do kopce. Čím výš jsme, tím lepší je vzduch. A výhled. Nová věcnost, Bauhaus, mezinárodní styl. Někdy odvážné a někdy konzervativní stavby. A paneláky, kam oko dohlédne.

Na závěr dojdeme na střekovský hřbitov. Tady leží Schichtové. Jejich hroby jsou zpustlé. Nikdo se o ně nestará, stejně tak jako o hroby dalších sudetoněmeckých obyvatel. Susan Donath, výtvarná umělkyně z Drážďan, už deset let pečuje o jeden z nich, a to o hrob německo-české rodiny Lehmann Růžička. Podepsala smlouvu se správou hřbitova, nechala opravit náhrobní kámen a osadila hrob květinami.

Jedeme společně trolejbusem do údolí kolem t ováren, které přinesly Ústí prosperitu, čtvrti, kterou tolik poznamenali vizionáři Schichtovi, přes Labe do centra k Hraničářům.

Alena Drahekoupilová vystudovala Fotografii na Fakultě umění a designu UJEP, Stefanie Busch absolvovala Hochschule Für Bildende Künste v Drážďanech. Obě umělkyně žijí a tvoří v Drážďanech, zároveň se rády vrací do sousedního města Ústí nad Labem objevovat jeho historii.

DE Wir sind unterwegs in Ústí nad Labem: Alena Drahekoupilová, die hier vor einigen Jahren Kunst studierte, und Stefanie Busch, Bildende Künstlerin aus Dresden, die hier schon etliche Aufenthalte genoss und sich in die Stadt und deren vielseitigen Gesichter verliebte.

Wir wohnen in Střekov im Theater Činoherní studio für einige Tage. Von hier aus haben wir einen beeindruckenden Blick auf die Silos von Setuza. Mächtig stehen sie da. Schon immer. Seit den 1970er Jahren. Sie sind das Gesicht von Ústí-Střekov, Rapsöl sein Geruch, die Züge sein Soundtrack und weit der Blick.

Unser Auftrag für das Kultura.Festival: eine Intervention. Doch wo anfangen? Wir entscheiden uns für einen Spaziergang durch Střekov. Spazierengehen als künstlerische Praxis, Gehen als Möglichkeit der Erkundung. Wir lassen uns treiben, lassen die Sinne den Weg entscheiden und stoßen auf eine großartige Geschichte: die der Seifenfabrik Schicht. Nordböhmen war einmal hochindustrialisiert. Die Schicht-Werke galten in Europa als Marktführer im Bereich Drogerie und Lebensmittel. Martin Krsek, Historiker am Stadtmuseum Ústí nad Labem hilft uns bei unserer Recherche, zeigt uns begeistert seine Stadt, sein Viertel Střekov. Immer wieder staunen wir über die faszinierende Industriearchitektur, die Siedlungen und die Schwimmhalle für die Angestellten, die prächtigen Villen der Familie Schicht, das »Schwanen-S« mit Fahrrad, die Freundschaften zu Baťa und der

Tschechoslowakischen Exil Regierung, eine von Schicht erbaute barocke Kirche, die kaum 100 Jahre alt ist, Obstsaft statt Bier, die Schichts als Kunstszene. Schicht überall. Auf den zweiten Blick.

Was fällt noch ins Auge: Wohnheime, Pflanzen unter dem Asphalt, Cowboys auf Wilden Pferden, Karl May, eine Holzbrücke über die riesigen Gleisanlagen, der Marienfelsen, der Steinbruch, die Burg Střekov, das Krematorium. Und Leerstand, den wir nur schwer verschmerzen - in Dresden, wo wir leben und arbeiten, werden Wohnraum und Atelierflächen knapp und teuer.

Michaela Spružinová, Künstlerin in Ústí ist Mit-Betreiberin der Galerie Deska in Střekov. Voll Elan bemüht sie sich um diesen Ort, um die Menschen rings herum, spinnt Netzwerke zwischen Theater, Späti, den anderen Kunstorten der Stadt. Eine Ausstellungswand könnte kaum ungewöhnlicher sein: ein überbautes öffentliches Toilettenhaus mit einer großen Wölbung in der Mitte der Fassade. Die Überfahrt am Schreckenstein von Ludwig Richter interpretierte Stefanie Bush 2017 neu. Gemeinsam mit Samuel Tesfay und Filmon Fqadu, zwei Geflüchteten aus Eritrea und Asylsuchenden in Deutschland, brachte sie ich eine große Arbeit an die Wand: die Fotografie zeigt eine Gegenlichtaufnahme durch eine Wasseroberfläche von unten. Die sehr markante Architektur der Ausstellungswand betonte die Dramatik des Bildes, da die Ausbeulung der Wand einen Schatten warf, der

an die Form eines Bootes erinnerte. Es ist soweit. Wir wollen loslaufen, unsere Neuigkeiten teilen. Wer kommt mit und wen interessiert das, was hier los ist, jenseits des Stadtzentrums? Es kommen viele, ein ganzer Bus voll, nicht nur aus Dresden und Ústí, auch Besucher*innen aus Rotterdam, New York, Řehlovice, Litoměřice, Berlin... Wir sind sprachlos. Und hoch motiviert von so viel Interesse. Wir laufen, schauen, staunen, reden und kommen ins Gespräch. Berg hoch. Je höher wir steigen, desto besser die Luft. Und die Ausblicke. Neue Sachlichkeit, Bauhaus, Internationaler Stil. Manchmal mutig und manchmal konservativ. Und Plattenbauten soweit das Auge reicht.

Am Ende stehen wir auf dem Friedhof Střekov. Hier liegen die Schichts. Die Gräber gepflegt, da sich niemand mehr kümmert. Anderen Gräbern geht es auch so, den der ehemaligen deutschen Bevölkerung. Susan Donath, eine Dresdner Künstlerin, hat eine tschechisch-deutsche Grabanlage instand gesetzt, d.h. die Grabplatte aufgearbeitet, die Anlage neu bepflanzt und pflegt die Grabstätte dauerhaft. Es ist heute eines der wenigen erhaltenen tschechisch-deutschen Gräber auf dem Gelände. Ein O-Bus bringt uns in Tal: vorbei an den Wohlstand bringenden Fabriken und Fabrikrüinen, durch die einst visionären Wohnviertel, über die Elbe, ins Stadtzentrum zu Hraničář.

Stefanie Busch und Alena Drahekoupilová

Urbánní etnografie a právo na město

Ladislav Zářecký

Celek je nepravda. — Theodor W. Adorno

Za starou básní, ve které lyrický subjekt chce „vytvořit slepé místo města / kde nevysmán / zvednu vajgla k dokouření / Město svodidel / Přiznat si, že projíždíš / v smrtelné rychlosti stojatých vod“, stojí intence v kulisách rodného města lokalizovat světobolnou solipsistní představu. Nicméně to její autor vzhledem ke svému věku a nezájmu netušil, k jakým ještě jiným obecnějším dramatům, mimo ta básnického subjektu, by mohla odkazovat. Drama už není osobní, ale kolektivní.

Právo na město

Zdá se logické vzhledem k přítomným okolnostem/ módám považovat některá témata za aktuálnější. Nicméně v případě těch, která se bezprostředně dotýkají obecných otázek kvality našeho života, by nemělo žádné jít stranou. Je-li pro naši současnost nadevše aktuální problematika klimatické krize, je hloupost ignorovat jiná palčivá témata jenom proto, že s ní zdánlivě nesouvisí nebo nejsou v současnosti tolik znělá. Spíše je třeba se snažit nalézt jejich spojitosti. Ekologická krize sama o sobě je totiž problémem odvozeným, který se nedá řešit suí generis, ale v kontextu širších souvislostí. A problematika, kterou zde chceme stručně představit – prostorovou praxi v městském prostředí – v obecné rovině předpokládá jak environmentální a systémové myšlení, tak i snahu pochopit, jaké vztahy vytváříme a sdílíme s ostatními, jak naše chování ovlivňuje okolní prostředí a naopak. V neposlední řadě vede i k otázkám, co tyto vztahy artikulují, resp. vypovídají o naší společnosti.

Je důležité, jak o věcech mluvíme, do jakých myšlenkových rámců je stavíme. A tak v našem případě, musíme zvolit takové myšlení a vypovídání o věcech, které nám umožní sociální realitu problematizovat a nastavit si ji tak, aby byla nahlížena jako vyjednávaná. Aktivizovat ji jako politické pole. Politickým polem zde míníme jednoduše prostor pro vyjednávání. Vlivem zvláštní depolitizace společnosti v poslední době stále menší část sociálního života zůstává otevřená problematizování a změně a stále méně lidí cítí potřebu, ale především postrádá možnost, o svá práva bojovat ve veřejné politické areně (nástup takzvaných populistických stran v posledních letech je jedním z důsledků).

Jedním takovým právem je právo na město. Právo na město jako právo rozhodovat o kvalitě svého života. Takové by nemělo být začleněno jako právo jednotlivce do současných struktur liberální demokracie, ale mělo by být vnímáno jako stálý kolektivní politický boj (Lefebvre, otec práva na město, k tomu podotýká, že „právo na město neruší konfrontace a boje. Právě naopak!“) a specifické zhodnocení sociální funkce dané městské lokality nebo nemovitosti, kterou může naplňovat (přednostně před jejich tržní hodnotou). Právo na město tak z tohoto pohledu nenáleží každému občanu, ale je spíše reflektovaným vztahem mezi ním a zbytkem

společnosti. Umožňuje všem obyvatelům města podílet se na veřejném životě a – jak píše Boyer a Vries – „Vede k městu jako politické kolektivitě, kde je veřejný zájem trvale předefinován a realizován prostřednictvím politického boje“.

Tento politický boj je v pravém slova smyslu aktivizovanou veřejnou sférou. Sférou, jejíž kvalita se obtiskuje i do podoby veřejných urbánních prostorů. Nicméně pojmenovat věci a rozpohybovat je v aktu kritického myšlení je sice do jisté míry praxí – nesmíme zapomenout, že neustále vedeme válku o podobu skutečnosti, a tu vedeme skrze její obrazy – realita se však sama nezmění, budeme-li ji jinak nazývat. Třeba vstoupit do onoho „politického pole“ a v tomto poli umožnit artikulaci hlasů, které jinak zpravidla nejsou slyšet. Ale aby tak bylo učiněno ve shodě se zájmy obyvatel města, musíme nejprve přistoupit k analýze samotného městského života. Podívat se na věci zdola.

Role etnografie

Tedy z pohledu etnografie městského prostoru. Ta kromě toho, že je detailním studiem sociálního environmentu zahrnující jak fyzické prostředí, tak sociální interakce a významy, je také obecně v intenci etnografie prostoru a místa kritickým poznáváním všedních životů lidí, jejichž domovy a prostředí jsou narušeny nerovným vývojem, násilím a sociální nerovností (Lowe). Prostor je vždy nějak sociálně produkován (v tomto případě nám jde o definování historického vzniku a politické, ekonomické formace městského prostoru) a konstruovaný (v tomto případě o analýzu transformace prostoru skrze jazyk, sociální interakci, paměť, reprezentaci apod.) A tak, přestože se zdá, že se staví pouze jako jedna z metod kvalitativního výzkumu v rámci sociálních věd, může být její zkušenost hlubší. Může být specifickým způsobem myšlení i specifickou praxí zviditelňování sociální reality jako stále vyjednávané.

Slepé místo města

A co to slepé místo města? Šlo o potřebu nepodílet se na faktu veřejného prostoru jako souboru „sdílených reprezentací a významů, které se neustále proměňují v procesech sociální interakce“ (Pospěch), tedy nepodílet se na sociologické imaginaci. Šlo o potřebu procházet „obývacími pokoji města“ (Šilhánková) rezignovaně na vnějšek. Situace se změnila. Do básně vstupuje vícehlas, konflikt, zmnožená perspektiva. Subjektem básně se stává město. Ale ne město jako sjednocená malba, ale město jako koláž. Roztříštěná a celistvá zároveň, v přepínavém pohybu. Problematika městského veřejného prostoru je minimálně dvojitá. Je záležitostí jak našeho životního prostředí, tak naší politické, potažmo demokratické kultury. Obojí je potřeba chránit a kultivovat, ale i neustále problematizovat. Městské prostředí je na jedné straně skutečně transparentním ukazatelem

základních problémů naší společnosti i „továrna na politično“. Demokratická platforma?

Slepým místem města může být přijetí jeho současné podoby jako přirozené; ticho za pochybnou politikou města. Bezděčného přizpůsobení se status quo a zároveň atmosféra bezmoci. Ale možná o tom celém přemýšlím špatně. Není naopak slepé místo města tím místem změny – „urban crack“ – trhlinou potenciálu? Paradoxní slepou skvrnou na sítnici oka, kde se sbíhají nervy umožňující vidět, ale která sama je radikální absencí vidění? Každopádně je třeba si dát pozor. Hranice mezi angažovaností a romantismem je tenká, může se slít a zastínit jinou linii, která se naopak musí stát plasticou - linií konfliktu.

Závěrem

Zájem o město a veřejný prostor v poslední době stoupá. I v Ústí nad Labem. Teď jde jen o to, jaký jazyk a cíle si lidé podílející se na budoucí podobě města nastaví. A přijmou-li principiální neuzavřenost a konflikt v samotném jádru problému. Když jsem se naposledy bavil s Janem Hroudou ohledně mého etnografického výzkumu centrální části města, dospěli jsme mimo jiné k závěru, že by bylo rozhodně přínosné nejen pro architektonickou kancelář, jejíž koncepci má Hrouda na starost, rozšířit o spolupráci se sociálními vědci.

Potřeba obohatit intervence „shora“ pohledem „zdola“ se zdá jako logické a spravedlivé řešení. Participace občanů na rozhodování – právo na město obecně – je však složitou záležitostí, o které je třeba přemýšlet v lokálním kontextu. Je sice hezké, že něco chceme zlepšit nebo zkrášlit, ale musíme si uvědomit, ku potřebě a představě koho tak činíme (což ovšem neznamená, že dané lokální praxe jsou automaticky lepší než intervence zvenčí). Co se potom týče participace kulturního sektoru, který má v Ústí vysoké ambice stát se hybatelem zásadních změn, čelíme minimálně dvěma nebezpečím. Jde o to, aby se téma veřejného prostoru neakcentovalo jako přechodný sezónní trend a aby své jisté dobře miněné představy o využití a podobě města nestavělo na roveň obecně sdíleného ideálu. Spíše svoji činností poukázat „že to jde“.

A na závěr prostě shrnuto: výzkum sociálních praxí v určitém místním kontextu nám může mimo jiné pomoci pochopit a zlepšit podmínky míst, ve kterých žijeme a obohatit naši sociální zkušenost. Být více otevření tomu, co se okolo nás děje.

Ladislav Zářecký studuje Sociální antropologii a etnografii na Fakultě humanitních studií UK v Praze. V Ústí nad Labem spoluzaložil Platformu pro politiku a estetiku, věnuje se filosofii i kritické sociální teorii.

#pravonamesto

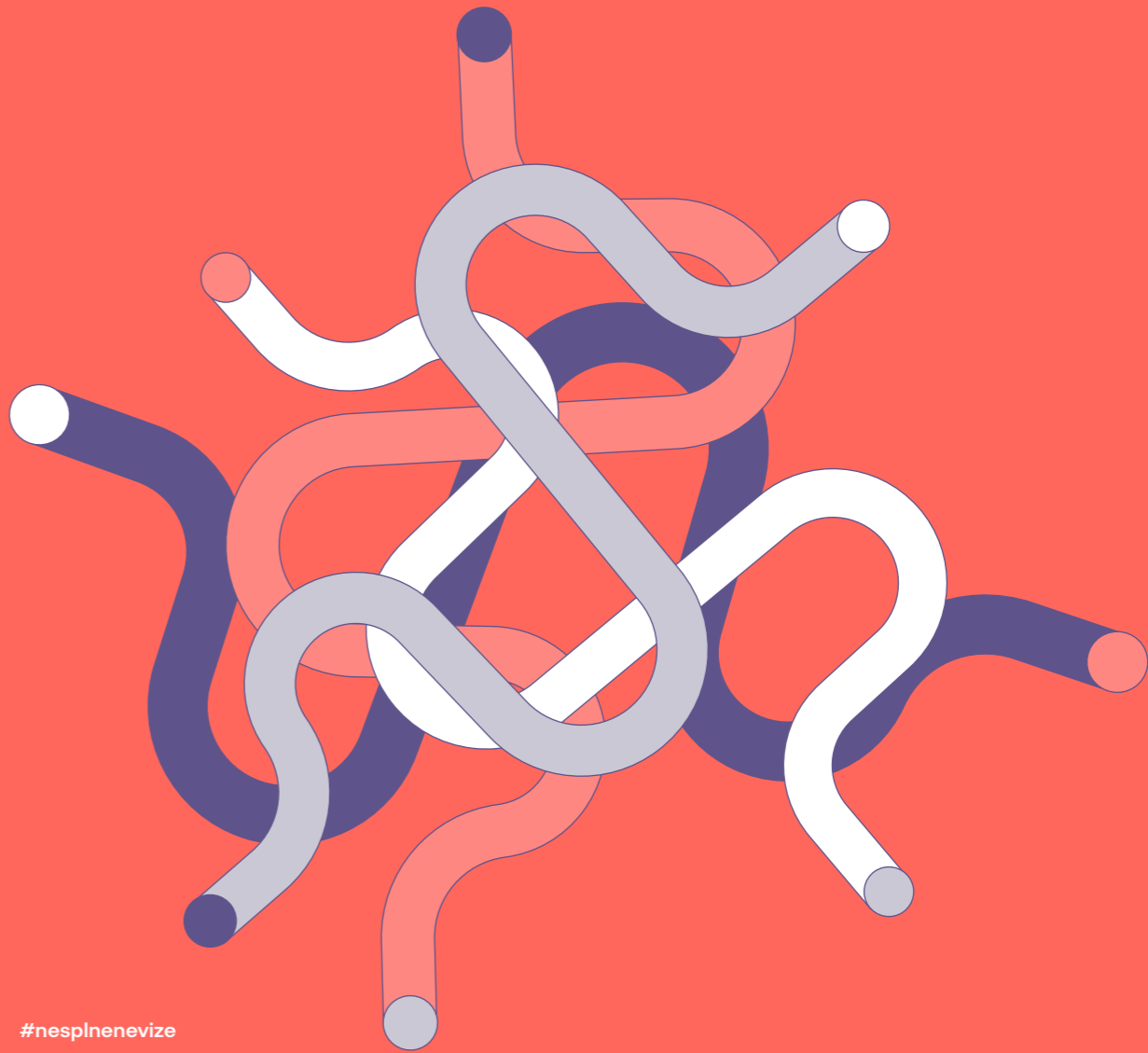
Nejslepější ulice ve městě

Tomáš Petermann

sloužit pouze pěším, dopravní obsluha měla být řešena sítí zásobovacích tunelů a ostatní doprava řadou více či méně čistě dopravních tepen. Z toho se zrealizoval pouze zlomek. Tyto fragmenty pak pochopitelně nefungují naplno, jak by měly, a vzbuzují tak hlavně otázku – proč?

Náměstí a velká část ulic měla sloužit pouze pěším, dopravní obsluha měla být řešena sítí zásobovacích tunelů a ostatní doprava řadou více či méně čistě dopravních tepen

Už tušíte, kam na této výpravě míříme? Jedna z hlavních ústeckých tříd tu ve své části existuje ve dvou řadách a ve dvou patrech zároveň. První z nich znáte všichni velmi dobře, přesto bych tipoval, že pobyt v ní příliš nevyhledáváte. Není moc důvod a není zrovna příjemná ani útulná. Tu druhou možná spíše jen tušíte.

#nesplnenevize

Přítom ta je daleko příjemnější, tichá, klidná. Ale není tu zhola nic. A to právě proto, že nemá ani začátek, ani konec. Masarykova ulice v prostoru Hraničáře.

Ačkoliv dnes působí jako hradební val, který je třeba přelézt schodišti či rampami, měla být „paralelní Masaryčka“ širokou pěší spojnici Pražacky (kruhový objezd u Vladimíru) a Lidického náměstí. Dále byste mohli pokračovat přes magistrátní atrium na dvouúrovňové Mírové náměstí a dále až do budovy nádraží, aniž byste potkali auto.

Celé plánování té doby bylo živeno idealistickou představou radikální přestavby celého centra, která pochopitelně pro svůj objem pokulhávala v čase. Kdyby se však vše postavilo podle plánů, fungovalo by to? Nebo bychom se všichni městu plnému schodů a ramp vyhýbali a volili cesty jiné?

Architekt Tomáš Petermann je zakladatel a člen spolku Hraničář. Svoji aktivitu směřuje k propagaci architektury a diskuzi o městském veřejném prostoru.

Kulturní síť

Jana Stejskalová

Tak schválně – Katalyzátor a Trans Europe Halles – říká jí vám tyto dva názvy něco? Některým z vás určitě ano. Obojí to jsou jména sítí nezávislých kulturních center, jejichž členem se Hraničář během posledního roku stal. A z toho máme velkou radost. Jenomže co to vlastně znamená? K čemu jsou kulturní síť dobré a co z toho Hraničář do budoucna může získat?

Být členem Trans Europe Halles je pro Hraničář nepochybně velká prestiž. Je teprve pátou organizací z České republiky, která byla do této celoevropské kulturní sítě s více než 110 členy přijata. Málokdo však ví, že přijetí předchází více než roční přijímací proces. Kromě toho, že nový zájemce o členství musí splnit obecné podmínky TEH, jako například být nezávislou, neziskovou kulturní organizací s vlastním umělecko-sociálním programem, jako další podmínkou je, že daná organizace musí nejprve navštívit jedno ze dvou každoročních setkání. Protože myšlenkou je si nejen odříznout splněná kritéria, ale nejprve poznat, kam se to vlastně hlásíme a setkat se s ostatními osobně.

My jsme se proto byli podívat na naše první setkání loni v květnu ve španělském Bilbau. Poté jsme museli absolvovat oficiální návštěvu jednoho z „rady starších“, která má prověřit, že je organizace taková,

jaká o sobě tvrdí, že je. No a letos v květnu na setkání v Zentralwerku v Drážďanech už jsme se veřejně prezentovali před všemi a následně jsme byli přijati mezi právoplatné členy!

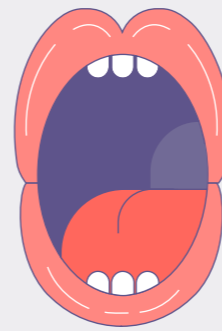
O Katalyzátoru už jste se mohli něco dozvědět v loňském časopise v článku od Christine Rahn, jen se tenkrát ještě nejmenoval Katalyzátor. Jde o česko-německou příhraniční síť nezávislých kulturních organizací působících v severočeském a saském regionu. Vznik této sítě je výsledkem více než ročního projektu ve spolupráci Hraničáře s drážďanskou organizací Geh8. Letos v květnu jste ku příležitosti představení této sítě veřejnosti mohli navštívit veřejné symposium, které se zároveň zabývalo socio-ekonomickými dopady kulturních organizací v lokálním prostředí.

Jsmo rádi, že se nám podobnou kulturní síť, jako je TEH, podařilo založit v našem regionálním prostředí a propojit tím kulturní organizace na české i saské straně hranic. To je totiž hlavní věc, která nám v našem okolí chyběla – vědět o lidech, kteří dělají podobné aktivity jako my a znát se s nimi osobně. To je zároveň i dle mého největší přínos kulturních sítí. Mnohem lépe se totiž dělají projekty a spolupráce, když znáte své partnery osobně.

Zároveň si vzájemně můžete vyměňovat znalosti a zkušenosti, které každá organizace během své existence získala. Úspěchy i neúspěchy. Leckdy totiž pomůže slyšet, co se nepovedlo, protože alespoň víte, kterou cestou se nevýdávat. V TEH (a v budoucnu snad i v Katalyzátoru) se nabízí i možnost „staff-exchange“ programu – tj. členové sítě nabízejí ostatním možnost stáže a získání nových zkušeností přímo v místě dění. A v neposlední řadě je to podpora ze všech koutů Evropy, ať se děje, co se děje. Protože i obyčejné dopisy, zaručující se za kvalitu a přínosnost organizace, adresované například vedení města, které si myslí opak, se již v nejednom případě ukázaly jako důležité.

Takže jaký tedy mají kulturní síť smysl? Nebýt v tom sám. To je totiž v kulturním světě ta nejdůležitější motivace.

Jana Stejskalová absolvovala kurátorská studia na FUD UJEP. Nyní třetím rokem pracuje v Hraničáři, kde se věnuje především grantovým projektům a mezinárodní spolupráci. Zároveň se stará o „výstavu jednoho obrazu“ a setkání s umělci v Café ve Foyer.

Ey dude, warum Ústí?

Franziska Güttgemann

Z Wie oft wurde mir diese Frage nun in den vergangenen Monaten gestellt?! Ich kann es gar nicht mehr zählen. Das Fragezeichen über den Köpfen wurde auch noch immer größer als ich gesagt habe ich sei aus Deutschland und noch nicht mal aus Dresden. Ey, warum Ústí? Meine Antwort war ziemlich kurz aber auch ziemlich eindeutig glaube ich, denn danach wurde meistens nur mit dem Kopf genickt. Wegen Hraničář. Aha ich verstehe. Aus Deutschland nach Ústí um einen Freiwilligendienst in Hraničář zu machen.

Diese Aussage bringt viel Gesprächsstoff mit sich. In meiner Einsatzstelle Veřený sal Hraničář finden Filmvorführungen, Konzerte, Galerieführungen sowie Diskussionsrunden, aber auch Vinyltauschbörsen oder Workshops auf mehr oder weniger regelmäßiger Basis statt. Zudem gibt es die Möglichkeit jederzeit vorbeizuschauen und sich an den guten Getränken des Cafés zu erfreuen, welches sich in Hraničář befindet, aber separat betrieben wird.

Mich zog es damals unfassbar an, die Möglichkeit zu haben, hinter die Kulissen eines so breit aufgestellten Kulturhaus zu schauen, bei der Umsetzung des Programms mitzuhelfen und von Sachen umgeben zu sein, die ich mag und schätze. Und bis jetzt habe ich es nicht bereut, denn so vielfältig wie das Programm ist, so vielfältig waren auch meine Aufgaben. Dabei verlief alles ganz entspannt nach dem Prinzip: Alles kann, Nichts muss.

In meinen ersten Monaten bastelte ich beim Familienfestival mit Kindern an einem Tisch Masken und versuchte mich, zur Belustigung aller Kinder, an meinen ersten paar Worten Tschechisch. Da dieser Tisch von Kindern umringt war, haben wir ein wöchentliches Kindernachmittagsprogramm namens „coffee and toys“ ins Leben gerufen. Dabei bot ich an, mit kleineren Kindern zu spielen, währenddessen ihre Eltern im Café gemütlich die freie Zeit genießen konnten. „Coffee and toys“ ließ sich auch super mit dem Job des Galeriewärters verknüpfen, den ich ebenfalls regelmäßig machte. Im Zusammenhang mit diesen Ausstellungen stehen auch unter Anderem themenspezifische Podiumsdiskussionen, für die ich nach Experten suchte, welche die Deutsche Seite vertreten konnten.

Auch wurde jede helfende Hand fast rund um die Uhr benötigt, als die jeweils aktuellen Ausstellungen vorbereiten und installiert wurden. Viele der Veranstaltungen des Wochenprogramms oder der größeren Events, wie zum Beispiel das von Hraničář organisierte Familienfestival, das Festival der Illustrationen und der Comics oder manche extern organisierten Filmfestivals, dehnten sich sowieso generell aufs Wochenende aus. Ebenso wie Workshops, die aufgrund der häufigen Kooperation zwischen den Grenzregionen, öfter auch von Deutschen sowie Tschechischen Teilnehmern besucht wurden.

Hierbei war es mir jedes mal eine Freude, bei der Vorbereitung und Durchführung dieser großen Events mitzuhelfen und mich um Workshops für Kinder, Vortragende, Teilnehmer, das Catering oder um Übersetzungen zu kümmern.

Schnell habe ich auch gemerkt, dass es für jeden Beteiligten wirklich eine Herzensangelegenheit ist, dieses Haus mit Programm zu füllen und es am Leben zu erhalten. Es schweißst wirklich zusammen, gemeinsam lange zu bleiben, früh zu kommen und sich so gut es geht gegenseitig zu unterstützen, um ein gemeinsames Ziel zu erreichen. So endeten viele Abende auch mal zusammen im Pub. Somit bin ich dankbar, für all die offenen Menschen die ich treffen und die Veranstaltungen die ich begleiten durfte, sowie für die Chancen die mir gegeben wurden.

Wenn man als Freiwilliger Hraničář seine Zeit und seine Hilfe anbietet, dabei auch noch flexibel und offen ist, kann man davon ausgehen, dass einem von Anfang an alle Türen offen stehen und man sich mit seinen Ideen und Gedanken einbringen kann.

So ist es auch passiert, dass Hraničář jetzt wieder einen bepflanzten Balkon hat, sodass noch etwas von meiner Arbeit hierbleibt, während ich wieder in Deutschland bin. Čus!

Hej kámo, proč Ústí?

Kolikrát jsem v uplynulých měsících dostala tuto otázku? Ani to nespočítám. Otazníky nad hlavami dotazujících se ještě zvětšily, když jsem řekla, že jsem z Německa a navíc ne z Drážďan. Hej, proč Ústí? Moje odpověď byla celkem krátká a myslím, že i celkem jasná, protože po ní následovalo většinou kývnutí hlavy. Kvůli Hraničáři. Aha, chápu. Přijela jsem z Německa do Ústí, abych mohla dělat dobrovolníka v Hraničáři. Tato věta přímo vybízí k dalšímu rozhovoru.

V místě mého nasazení Veřejném sálu Hraničář se více či méně pravidelně konají filmová představení, koncerty, prohlídky galerie, diskuze, ale také burza vinylů nebo workshopy. K tomu se nabízí možnost kdykoli se zastavit na něco dobrého k pití v kavárně, která se v Hraničáři nachází. Neuvěřitelně mě to táhlo k tomu mít možnost podívat se za kulisy kulturního domu s takto širokým záběrem, pomáhat během akcí a být obklopena věcmi, které uznávám a mám ráda. A až do teď jsem toho nikdy nelitovala, protože tak, jak je rozmanitý program Hraničáře, byly rozmanité moje úkoly. Přitom vše probíhalo v naprosto uvolněné atmosféře dle principu „můžeme, nemusíme“.

Během prvních měsíců jsem u jednoho stolu na Rodinném festivalu vyráběla s dětmi masky a pokoušela se, k obveselení všech dětí, říct svých prvních pár slov česky. Protože byl o můj styl veliký zájem, rozhodli jsme se začít s pravidelným odpoledním programem pro děti s názvem „Coffee and toys“, kde jsem si hrála s malými dětmi a jejich rodiče si tak mohli užít chvíli volného času v kavárně. „Coffee and toys“ se dalo výborně skloubit s prací kustoda v galerii, kterou jsem také pravidelně dělala. V souvislosti s těmito výstavami se pořádaly mimo jiné tématické diskuze, pro které jsem vybírala odborníky, kteří zastupovali německou stranu.

Spousta akcí pravidelného programu či větší eventy jako například Rodinný festival, Festival ilustrace a komiksu nebo další externě organizované festivaly. Stejně tak jako workshopy, které z důvodu kooperace mezi dvěma příhraničními regiony, byly navštěvovány jak německými, tak českými účastníky. Bylo mi vždy velkým potěšením pomáhat při těchto velkých akcích a starat se o workshopy pro děti, přednášející, účastníky, catering či překlady.

Rychle jsem poznala, že pro každého zúčastněného je plnit tento dům programem a držet ho naživu srdeční záležitostí. Opravdu to spojuje dohromady, zůstát dlouho do večera a brzo ráno zase přijít a jak to jen jde se vzájemně podporovat, abychom dosáhli společného cíle. Hodně večerů jsme také společně zakončili v hospodě.

Jsem vděčná za všechny otevřené lidi, které jsem potkala, za akce, kterým jsem mohla věnovat svůj čas a za příležitosti, které mi byly dány. Když člověk nabídne Hraničáři svůj čas a svoji pomoc jako dobrovolník, je přitom flexibilní a otevřený, může si být jist, že se mu od začátku otevrou všechny dveře a může přinášet vlastní nápady a myšlenky. Tak se stalo, že jsou v Hraničáři na balkóně opět zasazené rostliny, takže moje práce tady zůstane, i když já už budu zase v Německu.

Franziska Güttgemann přijela do Ústí na roční stáž po absolvování gymnázia v Německu. V září nastupuje studium na Muthesius University of Fine Arts and Design v Kielu na obor Scénografie/Design interiéru. Ve volném čase, pokud nějaký má, se ráda věnuje kajakingu, takže Labe v Ústí zná až na dno.

Kino je šéf

Petr Kuneš

Vsadil bych se, že skoro každý druhý z vás, co to tady teď čte, má doma velkou televizi. Nebo možná ještě větší. A taky bych se vsadil, že skoro každý z vás byl letos aspoň třikrát v kině. A když ne třikrát, tak aspoň dvakrát. Minimálně jednou určitě. Čím to je? Proč nás kino pořád přitahuje? Proč do kina chodí pořád víc a víc lidí? Proč ten fenomén sdílení zážitku z filmu na jednom místě pořád přetrvává? Je to tou vůní popkornu? Nebo tím, že ty filmy potřebujeme vidět hned a nečekat, až budou v televizi, na DVD nebo až půjdou čajznout na webu? Kino je fenomén už dlouhá desetiletí. Ti, kdo předpokládali, že už nás nebude zajímat, že dáme přednost gauči a televizi, ti se mylili, jejich předpoklad nevyšel. Kino si žije svůj život, nejde a asi nikdy nepůjde zastavit. Ta chuť do něj chodit je už v moderních lidech nějak geneticky zakódovaná, dědíme ji po rodičích, prarodičích. Kino je šéf.

Čtenáři tohoto časopisu, co teď drží v ruce, mají jistě zkušenost z návštěvy kina v Hranicích. Někteří letitou, jiní z poslední doby. A možná, i když o tom pochybuju, někteří žádou. Autor článku sám sebe počítá mezi pamětníky. První film v tomto kině, který viděl, slyšel a cítil, byl Poklad na stříbrném jezeře. A pak s dědou a babičkou Vesničko má středisková. Oba dva zážitky

přičítá mezi ty iniciační. Nejvíc pamatuje na tu vůni. Ta mu už v hlavě zůstane, té se nezbaví. Neumí ji přesně popsat, popkorn v té době ještě nebyl, psala se osmdesátá léta. Ale myslí, že smysl, který je s přibývajícím věkem ten nejzásadnější, tedy těch s ním spojená vzpomínka na různé vůně z dětství a dospívání, vystihuje jeho vztah ke kinu nejsilněji. Jakmile je někde v kině, stačí první nádech a je tam. Je to síla.

Kino je fenomén už dlouhá desetiletí. Ti, kdo předpokládali, že už nás nebude zajímat, že dáme přednost gauči a televizi, ti se mylili, jejich předpoklad nevyšel.

Ke kinu naplno přilnul v Mumii. Už nebyl jen návštěvník, ale i programista, tedy člověk, jenž na provoz kina dohlíží, skládá jeho program. To bylo něco. Hledat filmy, které by mohly lidi bavit, které by lidi zaujaly, vytrhly je z denní rutiny. Hledat filmy, o kterých by lidi druhý den ve škole či v práci vyprávěli, jak je nadchly, nebo jak je zklamaly. Mumii vzal čert, je minulostí, ale strašně ho těší, že v této práci může pokračovat v Hranicích. Mrzí ho, že stejně jako Mumii vzal čert i filmové 35mm pásy, že už ty filmy a zážitky z nich nejsou tak kolorované, s takovou hloubkou. Ale přesto uznává, že nemá smysl žehrat nad dobami minulými. Digitální době se nevyhne nikdo. Má to však i svoje výhody. Filmy se teď posílají na

harddiscích nebo rovnou virtuálně, nemusí se tahat na nádraží pozdě v noci po představení a nemusí se vychytávat odjezdy vlaků tak, aby po skončení kina v Ústí byl čas stihnout vlak do Strakonice, kde na film čekají, aby ho mohli druhý den pustit hladovému publiku. Teď to lítá.

Hranicář vstoupil po své několikaleté uzavírcce rovnou do dob digitálních. Nepromítá tu pan promítač, který musí mít promítačský průkaz, filmy se nemusejí ukládat do dvou promítaček, nemusejí se tu sledovat značky na plátně, aby promítač zjistil, kdy je třeba zapnout druhou mašinu. Teď už se film jednoduše pustí a jede. Ale to kouzlo kina zůstalo. Přetrvává ta radost, když se na plátně objeví logo filmové společnosti, když zvuk naplní kinosál, když se barvy rozzáří. Stříbrné plátno je stříbrné plátno. Televize a ani nikdo jiný mu kouzlo nesebere.

Petr Kuneš je jedním z hlavních hybatelů ústecké scény, řadu let provozoval klub Mumie. Nyní mimo jiné dává dohromady hudební program a vybírá filmy, které se budou v Hranicích promítat.

ELBE DOCK

Filip Kršiak

Tématem druhého ročníku mezinárodního dokumentárního festivalu ELBE DOCK byla absurdnost kolem nás. Ať už je to byznys s chudobou, bizarnosti přístupu k migrační otázce nebo hrůznosti válečných konfliktů. Začínající tvůrci ukázali nový pohled na věc a se svými snímky usilovali o získání ceny ve třech soutěžních kategoriích.

Cenu Pavla Kouteckého za český celovečerní dokumentární debut obdržel režisér Andran Abramjan za snímek Budovatelé říše, ukazující bizarnost vzniku nové politické strany a jejího přístupu k migrační otázce. O jeho prvenství rozhodla porota, ve které letos zasedla fotografka Tereza Bonaventurová, výtvarník Richard Loskot, střihač Marek Králůvský a také blogerka Žena filmového kritika. Stejná porota rozhodla,

že se laureátem krátkometrážní kategorie stal film Já, plameňák režisérky Elviry Dulskaia, který citlivě zpracoval téma mladé umělkyně a její neschopnosti verbálně popsat svá díla. Cenu ELBE DOCK si za nejlepší středoevropský celovečerní dokumentární debut na slavnostním vyhlášení převzal režisér Marek Kuboš za snímek Poslední autoportrét, kde představil filmového tvůrce v krizi. Cenu ELBE DOCK udělila porota ve složení producentky Ágnes Horváth-Szabóové, režiséra Csaba Bollóka a novináře Petra Horkého. Všechny tři vítězné filmy mohli diváci navštívit v kině Hranicář.

V kině byl po celou dobu festivalu vytvořen i Safe space, kam si návštěvníci mohli přijít odpočinout. Zároveň místo posloužilo jako forma terapie v palčivé problematice exekucí. Právě toto téma rezonovalo

celým festivalem, který otevřel pochod městem, během něž se po vzoru symbolu zimy Morany vynášela dluhová tíseň. V Hranicích následně proběhla velká panelová diskuse, která se zaměřila na stav projektů orientovaných na exekuce v České republice, ale i na děti, na něž se exekuce leckdy zcela nesmyslně vztahují.

O hudební část festivalu se postarala skupina I Love 69 Popgejů, projekce Pavla Pernického a Jakuba Adamce, a hudební skladatel a producent Jonatán Pastirčák, který v Hranicích představil svůj klubový projekt Isama Zing.

ELBE DOCK se do Ústí vrátí opět za rok, a to se svým třetím ročníkem na přelomu května a června 2020.

Budoucnost jezera Milada

Jitka Žambochová

Milada je ještě nedospělé jezero, ale jedno je jisté – pro Ústí může být ohromně důležitá. Bude z ní druhý Mácháč, divoká příroda, přečerpávací elektrárna nebo ráj sportovců? Nebo všechno dohromady? Budoucnost jezera Milada se stává aktuálním tématem – připravuje se totiž krajinářsko-urbanistická soutěž, která by měla ukázat, jak se může v budoucnu okolí jezera proměnit. V návaznosti na jarní díl Re-vize Ústí, který se tématu Milady věnoval, jsme pro vás připravili rozhovor s ředitelem státního podniku PKÚ Petrem Lencem. Co se plánuje na Miladě? A vznikne v bývalé hnědouhelné pánvi Podkrušnohoří opravdu nová jezerní krajina?

Co se teď kolem jezera Milada děje? Na jaké novinky se letos můžou návštěvníci těšit?

Letošní rok je pro jezero důležitý. Po nesmírně náročné administrativní přípravě jsme začali budovat inženýrské sítě v okolí jezera. Během letošního a příštího roku bude k Miladě přivedena elektřina a voda a také se vybuduje kanalizace. Dále probíhají práce na vybudování plovoucích mol a ekomol, aby ptáci žijící u jezera měli svá chráněná území. Pokračujeme také v projektu revitalizace koryta Modlanského potoka. Na jaře jsme začali asfaltovat tzv. Tuchomyšlský okruh, abychom zabezpečili rychlý přístup pro složky integrovaného záchranného systému. Ukázalo se, že prvních 4,5 km se stalo oblíbenou trasou pro in-line bruslení. Jak již naši návštěvníci vědí, na plážích u jezera je možné si zapůjčit různé sportovní vybavení např. šlapadla a v současné době hodně populární paddleboardy. Téměř všichni provozovatelé mají vlastní FB stránky, kde je možné zjistit podrobnější informace o otevírací době či konání různých sportovních setkání. To samé platí pro provozovatele občerstvení, kteří pořádají speciální akce např. nabídky burgerů či koktejlů. Provozovatelé služeb byli vybráni na základě výzvy a mohli představit svůj projekt schvalovací komisí.

Ta posuzovala přínos pro návštěvníky jezera, inovativní nápady nebo naše zkušenosti s provozovatelem z minulých let.

Co se chystá v následujících letech? Jaká je budoucnost Milady a kdo má celý proces na starosti?

V loňském roce proběhla Studentská architektonická soutěž, jejíž výherci dostali možnost uspořádat na území jezera studentský architektonický workshop pod názvem Oživme Miladu! V prvním červencovém týdnu vytvořili studenti architektury několik zajímavých objektů, vhodně zasazených do okolní krajiny, které ale mohou návštěvníci jezera běžně používat. Jako první vznikl Válec, což je dřevěné stíněné místo nedaleko hlavní pláže, dále vznikly převlékárny a lavičky. Jsme zvědaví, jak budou tyto nové nápady využívány veřejností. Pro profesionální architekty připravujeme architektonickou soutěž na řešení území jezera Milada, o jejímž průběhu budeme veřejnost informovat. V zadání soutěže jsme stanovili požadavky na udržitelnost oblasti, napojení cest, ohniska rozvoje a charakter využití lokality. Vláda ČR nám svým rozhodnutím dala kompetence k další správě a rozvoji území a snažíme se tedy i nadále toto poslání plnit.

Co považujete za největší překážky a úspěchy projektu?

Jezero Milada je první hydrickou rekultivací po těžbě uhlí v České republice tohoto rozsahu. A když je někdo první, nemá to nikdy lehké. Navíc se jedná o přeměnu krajiny na mnoho desítek nebo i stovek let dopředu. Bylo nutné na takto velkém projektu spolupracovat s okolními obcemi a městy, najít shodu mezi odborníky a také spolupracovat s dalšími orgány státní správy. Dnes po 18 letech od začátku napouštění mohou sami návštěvníci jezera posoudit, jak se to povedlo.

Nebrání rozvoji kolem jezera stát tím, že tu stále jsou chráněná ložisková území?

Téma chráněného ložiska uhlí je často diskutovanou otázkou. Je potřeba si uvědomit, že uhlí tu bylo dávno před námi. Je to cenná surovina a nikdo nemůže v současné době vědět, co přinese vývoj společnosti v budoucnu a jestli se nám uhlí skryté v zemi ještě jednou nebude hodit, i když třeba jinak než pouze k vytápění. Okolní obce a města mohou v území rozvíjet své aktivity, ale pro redukci CHLÚ je nutné předložit takový dlouhodobý projekt, jehož případný přínos by převážil zájem ochránit nerostné bohatství. V současné době pracujeme na přípravě redukce CHLÚ, která do budoucna nebude znamenat omezení pro rozvoj tohoto území.

době pracujeme na přípravě redukce CHLÚ, která do budoucna nebude znamenat omezení pro rozvoj tohoto území.

Postupně se má krajina Podkrušnohoří zásadně změnit. Z hnědouhelné pánve se má stát jezerní krajina. Myslíte si, že je to reálné? Jak se něčeho tak velkého dá dosáhnout?

V současné době procházíme výraznými změnami klimatu. Spolupracujeme na velmi rozsáhlém projektu propojení nových jezer v severních Čechách na území bývalých těžebních lokalit. Jedná se o nesmírně komplikovaný ale také zajímavý projekt, který se v takovém rozsahu v České republice ještě nerealizoval. Učíme se též od zahraničních odborníků, kteří mají s danou problematikou praktické zkušenosti. Oblasti postižené těžbou uhlí je možné revitalizovat pomocí hydrické rekultivace a tím se zároveň stát zásadní zásobárnou vody pro její obyvatele v širokém okolí. Jak je dobře patrné právě v letních měsících, bude téma hospodaření s vodou důležité i v dalších letech. Rozhodně se tedy domnívám, že to možné je za předpokladu, že se všechny kompetentní organizace spojí pro dosažení tohoto cíle. Jak je vidět z vývoje teplot a srážek v posledních letech, dle mého názoru není na co čekat.

Jak se do budoucnosti jezera můžou zapojit lidé?

To nejjednodušší, co mohou lidé udělat, je vzájemně se respektovat a chovat se ohleduplně k jezeru. Když se projdete okolo jezera Milada v kteroukoliv dobu, vždy zde někoho potkáte. Toto místo se stalo oblíbeným cílem sportovců, nejčastěji běžců a cyklistů, ale rozvíjí se zde i další aktivity, např. kiting nebo jízda na paddleboardech. Také sem chodí lidé z okolních vesnic na procházky se psy nebo rodiny s dětmi. Vítejte nápady návštěvníků jezera na rozvoj služeb či požadavky na vybudování zázemí pro sport. Rádi také debatujeme s odborníky na různých setkáních o jejich pohledu na věc. Jsme otevření nápadům veřejnosti a snažíme se najít schůdnou cestu k jejich realizaci. Neváhejte se nám s nápady ozvat na podatelna@pku.cz.

Chodíte se k jezeru koupat?

Já sám chodím k jezeru Milada se koupat, ale ještě častěji si tam jdu zaběhat nebo si zajezdit na kole. Při svých výletech na jezero potkávám velké množství lidí, kteří mají k Miladě podobný vztah. Jsem opravdu upřímně rád, že se podařilo zapojit tento nově vzniklý kus krajiny do běžného života lidí.

Jezero Milada je rekultivační jezero vytvořené v bývalém hnědouhelném dole Chabařovice. Hnědé uhlí se v této oblasti hlubinně těžilo už v 19. století. V místě dnešního jezera se nacházely vesnice Hrbovice, Tuchomyšl a Vyklice, které byly v 70. a 80. letech 20. století kvůli povrchové těžbě hnědého uhlí zlikvidovány. Stejný osud měl čekat také Chabařovice, těžba byla ale v roce 1991 ukončena. V 90. letech se intenzivně diskutovalo o způsobu rekultivace a obnovy krajiny zdevastované povrchovou těžbou. Nakonec bylo rozhodnuto o tzv. mokré variantě, tedy zatopení jezera vodou, které započalo v roce 2001.

Tento způsob rekultivace se stal pilotním v České republice. Jezero se po 10 letech napouštění v roce 2015 otevřelo veřejnosti. V současné době jsou v lokalitě realizovány základní technické rekultivace jako je stabilizace svahů a výsadba stromů.

Nyní přichází nejzásadnější úkol i rozhodnutí — napojit Miladu zpátky do života okolní přírody a najít správné využití pro rekreaci. Obyvatelé města i odborníci by se měli společně podílet na krajinářsko-urbanistické soutěži.

There is no planet B

Miloslav Kolenatý

Jak hlásají hesla na stávkách studentských sdružení pod hnutím Fridays for Future, skutečně neexistuje žádná náhradní planeta Země, která by nám umožnila uniknout dopadům klimatických změn a pokračovat v našem stávajícím způsobu života.

Přesto bychom v souvislosti s probíhající klimatickou krizí mohli mluvit o dvou planetách s názvem Země. Tou první je ta „stará“ Země, která nám v posledních třech letech umožnila vybudovat (alespoň v té „šťastnější“ části světa) rozvinutou civilizaci založenou na energii z fosilních paliv, exponenciálně navýšit lidskou populaci k dnešním téměř osmi miliardám, vytvořit globální ekonomiku věčného růstu a rozšířit iluzi lidského štěstí zakládajícího se na spotřební a zážitkové kultuře. To vše nám umožnil globální ekosystém, který oplýval zdroji a byl velmi stabilní, co se týče klimatických podmínek, a ke kterému jsme se chovali jako

ke skladu zásob nám plně a vždy k dispozici. Že Zemi sdílíme s dalšími druhy živých organismů a jsme jen jednou ze součástí komplexního systému propojených vztahů, následků a příčin, nám v průběhu staletí jaksi nepřišlo na mysl. Když nám, Evropanům, začali zdroje docházet, jednoduše jsme pro naši neustále rostoucí spotřebu sáhli po zásobách z jiných kontinentů. Nikomu donedávna nepřišlo divné, že se nám na stole u snídaně sešla káva z Kolumbie, čaj ze Srí Lanky, džus z pomerančů z Brazílie, banány z Tanzanie, vložky s palmovým olejem z Indonésie a tousty opečené toustovačem vyrobeným v Číně. A po snídani jsme si na sebe vzali oblečení ušité v Bangladéši a odjeli do práce autem vyrobeným v Koreji, které pohání ropa ze Saudské Arábie nebo z Ruska...

Ale nyní zjišťujeme, že žijeme na „nové“ planetě, kde se klima dramaticky mění, kde zdroje ubývají, kde klesají zemědělské výnosy a zvyšují se ceny potravin, kde ekonomický růst přestává mít smysl, kde lidé

umírají hladem, kde přibývají konflikty způsobené suchem nebo jinými klimatickými jevy, kde denně vyhyne několik desítek druhů, kde je v oceánech víc plastů než ryb. To vše nám velmi důrazně připomíná, že náš dosavadní způsob života a hospodaření je neudržitelný a devastující. Přesto se většina lidských obyvatel Země dál chová tak, jako kdybychom stále žili na té původní, bezproblémové a plně nám sloužící planetě.

Když jsem se poprvé dozvěděl o aktivitách Greta Thurnbergové a o hnutí studentských stávek, uvědomil jsem si, že jde o vyjádření důležité a doufám i nezvratné společenské přeměny. Toto hnutí je jedním z probouzejících se hlasů, které začínají být slyšet čím dál tím víc. Jsou to hlasy požadující po politikách a odpovědných osobách nezbytné změny a opatření k řešení ekologické krize nebo jiných společenských problémů (např. Extinction Rebellion, protesty katolických žen, protesty domorodých obyvatel proti ničení jejich domovů, feministická a LGBT hnutí a další). Jsou to hlasy, kterým v minulosti nikdo nevěnoval pozornost nebo byly programově umlčovány. Proto je skvělé, že se nyní probouzí s takovou silou a už se nedají uchláchnout věčnými slibami a odsouváním důležitých rozhodnutí na neurčito.

A co je ještě důležitější – mezi nimi teď zní nejvýrazněji hlas těch, co mají svůj život na této planetě teprve před sebou. Hlas, který by mohl být tím nejúčinnějším nástrojem k nastartování nezbytných změn.

Myslím, že název Fridays for Future, které si hnutí studentských stávek zvolilo, je velmi výstižný, jelikož se nejedná jen o klimatické změny, ale jde opravdu o naši budoucnost, o budoucnost globálního provázaného ekosystému. Klimatické změny jsou jen jedním z projevů současné ekologické krize a hlavním problémem této krize je vztah člověka k přírodě a to jak v osobní rovině, tak v rovině politické. Jak píše přední britský publicista a environmentalista George Monbiot v jednom ze svých alarmujících článků, ve kterém se obrací ke stávkujícím studentům:

„Moje generace a generace, které předcházely, selhaly. Nepodařilo se nám pochopit základní předpoklad mezigenerační spravedlnosti: že život někoho, kdo se ještě nenarodil, nemůže mít o nic menší hodnotu než život někoho, kdo již existuje. Žili jsme tak, jako by vaše životy neměly žádný význam, jako by všechny zdroje byly jenom naše, bez ohledu na dopad na budoucí generace. Tím jsme vytvořili kanibalskou ekonomiku:

Miloslav Kolenatý působí od roku 2001 na Fakultě životního prostředí UJEP jako pedagog, v posledních letech také jako proděkan pro vnější vztahy, věnuje se environmentální výchově a environmentálnímu aktivismu.

jedli jsme vaši budoucnost, abychom uspokojili naši chamtivost.

Dovolili jsme malému počtu neuvěřitelně bohatých lidí a destruktivním politikům, které financují, aby zničili přírodní systémy podporující veškerý život. Naše neschopnost zpochybnit mocipány, kteří ničí Zemi a svrhli jejich nelegitimní moc, je kolektivní selhání. Společně jsme vám odkázali svět, který se – bez drastických a rozhodných kroků – může brzy stát neobyvatelným.

Každý den vám doma říkáme, že pokud uděláte nepořádek, měli byste ho uklidit. Říkáme vám, že byste měli převzít odpovědnost za svůj vlastní život. Nepodařilo se nám však tyto zásady aplikovat na sebe. Zavíráme oči před nepořádkem, který jsme udělali, ve falešné naději, že ho za nás uklidíte.“

Díky zprávám Mezinárodního panelu pro klimatickou změnu a širokému vědeckému konsensu dnes není pochyb, že lidské aktivity ke změnám klimatu výrazně přispívají. A také není pochyb o tom, co bychom měli co nejdříve začít dělat, abychom se mohli snažit udržet klimatické změny pod kritickou mezí a předejít tak zániku civilizace a kolapsu přírodních ekosystémů. Přesto politici a odpovědné osoby nepochopitelně a neomluvitelně přešlapují na místě a lidstvo pokračuje ve svém sebezničujícím životním stylu.

Proto na 20. září 2019 naplánovali Fridays for Future masivní mezinárodní stávku a vyzývají dospělé, aby se k nim 27. 9. přidali v rámci celosvětové Earth Strike. Pokud chceme být zodpovědnými občany a pozemšťany, musíme se ke světové stávce nějakým způsobem připojit a vyjádřit tak naše požadavky. A také musíme přemýšlet nad každým krokem v našem každodenním životě v souvislosti s klimatickou krizí, měnit naše rozhodnutí, vztahy preference, priority a ideály.

Měli bychom si uvědomit, že budeme „stávkovat“ a měnit svůj život každý sám za sebe, ale také budeme promlouvat za ty, kteří možnost vyjádřit své požadavky nemají. Často jde o obyvatele méně rozvinutých zemí, na které důsledky klimatických změn a dalších environmentálních problémů dopadají s největší silou, přestože k nim přispívají nejméně. Proto se dnes také často mluví o nutnosti tzv. klimatické spravedlnosti. Ale neměli bychom se omezovat jen na lidské obyvatele planety Země. Budeme promlouvat a bojovat i za další živé organismy, za celé ekosystémy, které jsou lidskými aktivitami negativně ovlivňovány a někdy i nenávratně mizí z povrchu planety. Jejich hlasy bychom měli, alespoň symbolicky, také nechat zaznít.

Ano, skutečně není žádná náhradní planeta a navíc (když využijí další slogan, tentokrát z triček domácího klimatického hnutí Limity jsme my) Země je „tvoje máma“.

Naše máma nás teď volá do akce, tak její volání vyslyšme...

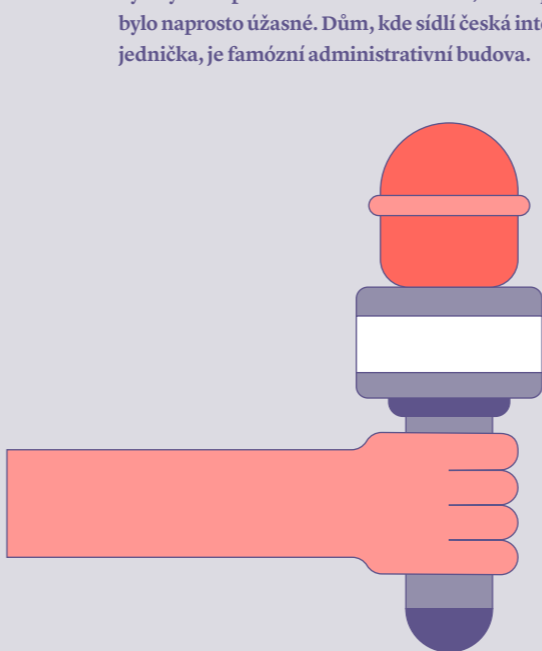
#aktivismus

Studentská novinařina

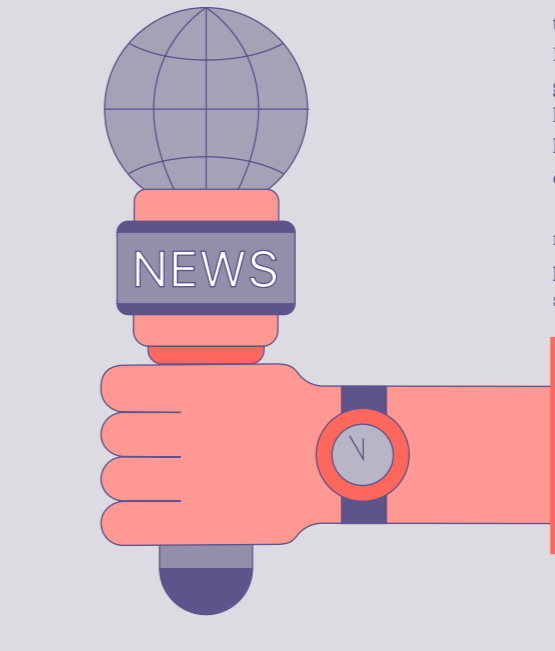
Tomáš Svítíl

Musím říct, že těch pět minut čekání na recepci firmy bylo neskutečných. Člověk viděl ve svém okolí naprostou čistotu materiálů a totální klid na práci. Nevím, jak vypadají studia Televize Seznam nyní, ale v září loňského roku byla v posledním patře. Jiří Kubík mě po nich krátce provedl a následně jsme se posadili na střechu. Pro mě skvělý zážitek – střecha skvělé budovy s výhledem na asi všechny pražské památky a proti mně držitel ceny Ferdinanda Peroutky, který mi obětoval hodinu volna po pracovní době. S výrazem nezkušeného podomního prodejce vysavačů jsem i jemu nabídl, v těchto kulisách, zda nechce debatu před komunálkami moderovat. Po pár minutách byla situace zcela jiná. Bylo jasné, že takto krátce před akcí nikdo souhlasit nebude. Jiří Kubík mi dal několik rad. Tvrdil, že ta akce bude nejlepší, když ji bude moderovat student. To bylo naprosto proti veškerému našemu snažení, ale náhoda tomu chtěla, že to byla jediná a nakonec i výsledná možnost. Skvělý pocit bylo řídit diskusi devíti lidí před zaplněným sálem. Musím říci, že mi to zásadně ulehčilo. Ten večer jsme si říkali, že by byla škoda nepokračovat podobnou formou dál. Celkem logicky není o regionální politiku takový zájem mezi celostátními médii. Zároveň se ale doba posouvá a řadu lidí zajímá veřejný prostor a akce (politické, kulturní) na lokální úrovni.

Zvolili jsme asi tu nejjednodušší a nejsvobodnější variantu. Náš obsah od uzavření volebních místností 6. 10. 2018 občasně umísťujeme na facebookovou stránku UL Debaty. (Název té stránky považujeme stále za pracovní, takže kdybyste náhodou měli nápad na jiný, napište nám ho. Díky.) I přes totální nezkušenost jsme byli asi první, kdo měl delší videorozhovor s čerstvým primátorem Petrem Nedvědickým (ANO). Mluvili jsme s každou stranou v zastupitelstvu do deseti dnů po volbách. Pokud se naši zábava dá říkat „žurnalistika“,

#studenti

Tomáš Svítíl je student gymnázia Jateční a (zatím) amatérský novinář se zájmem o veřejný život a architekturu.

tak ji zcela nepochybně děláme úplně jinak než naši tištění a televizní konkurenti. Pamatujeme několik velmi vstřícných setkání se zástupci několika partají. Při rozhovorech jsme protistraně trochu blíž. Natáčíme většinou u nich v kanceláři, což vždy přináší o něco osobnější momenty, a i díky tomu nám lidé, se kterými mluvíme, přirůstají o něco více k srdci. Nebereme je jako spotřební materiál, ale jako ty, kteří se vlastně starají o náš domov, o nás všechny jako osobnosti.

Možná se to může zdát šilené, ale rozhodnutí lidí, které možná neznáte, možná nesnášíte, ovlivňují váš život a charakter. V době, kdy jsme připravovali první debatu, neměl ani jeden z nás právo volit. Byla to i určitá cesta, jak splnit občanskou povinnost o rok dříve. Zároveň jsme se chtěli ptát, proč něco, co evidentně není v pořádku, není dosud vyřešeno lépe (za NĚCO si dosadte dle libosti).

V silvestrovském videu jsme nastílnili velké tváře, které chceme pozvat před naši kameru. Mnoho z toho se nám zatím nepodařilo. Chystáme akce i do další sezóny. Na místě by byla politická debata – rok po volbách. V tuto chvíli nejvíce investujeme úsilí do akce o médiích ze všech stran, odkud chceme pozvat ta nejzvučnější jména. Za ten rok, co se snažíme vymýšlet obsah, který by mohl zaujmout naše diváky, jsme si vytvořili, řekl bych, pozici s určitou dávkou respektu. Asi díky našemu věku se nás lidé neobávají oslovovat a ptát se.

Je tu však stále jedna věc, která nás v oblasti zacílení našeho obsahu trápi a jen těžko ji lze napravit. Aby naše rozhovory a poznatky měly skutečně nějakou váhu, museli bychom oslovit i generaci méně libující internetu. Pokud se toto nepodaří, stále bude na generaci téměř a těsně dospělých pohlíženo s určitým despektem.

Důvodem, proč jsme chtěli předvolební debatu pouze zorganizovat bylo právě to, abychom přiměli k příchodu lidí, kteří chtějí absolutní objektivitu. Nyní je ta situace naprosto jiná. Řada lidí o nás ví a sleduje nás. Kde se situace příliš nezměnila, je nahlížení na mladou generaci. Generační obměnu vždy doprovází averze k nově příchozím. Bohužel je v Česku rozdmýchávána lidmi, kteří stojí v čele naší země. Je to problém, možná charakteristika, celé české společnosti.

Při dalších akcích a rozhovorech chceme rozšířit náš záběr na diváky. Rádi bychom zvýšili věkový průměr. Naším hlavním cílem tedy je, abychom stále sledovali dění ve městě Ústí nad Labem.

Festival ilustrace a komiksu

Lukáš Pokorný, Barbora Müllerová, Štěpánka Jislová

Třetí ročník Festivalu ilustrace a komiksu, který proběhl v listopadu 2018, byl zásadní. Alespoň pro nás. Tak trochu nás totiž festival začínal přerušovat a my se museli rozhodnout, kudy vlastně budeme pokračovat dál. Nakonec jsme provedli tři větší změny, které tu nejdě nezmínit.

Zaprvé jsme do jádra našeho organizačního týmu (Martina Johnová, Magdaléna Gurská, Adéla Bierbaumer, Lukáš Pokorný) přibrali čtyři další lidi: Marka Fantu tvořícího s Adélou naše skvělé grafické duo (výsledek jste mohli vidět na celém vizuálu festivalu) a sourozence Honzu a Johanku Pošovi s Martinem Dedkem, kteří převzali pod svá křídla celou hudební scénu festivalu.

FIK očima Barbory Müllerové

Letos jsem si dala záležet a snažila se objet co nejvíc akcí spojených s ilustrací a knižní kulturou, které se v Čechách konají. Spousta z nich má delší tradici, lepší zázemí, početnější a zkušenější organizační týmy, možná i větší rozpočet... Ústecký festival ilustrace a komiksu ale staví na nečem jiném: na genu loci, odvážně mladé dramaturgii a přátelské, hodně otevřené atmosféře, která by se dala nazvat atmosférou komunitní, přestože se na festivalu celkem sešlo značné množství diváků z různých oblastí zájmových i geografických. Festival sice hostí Veřejný sál Hraničář, výstavní prostory ale museli organizátoři hledat jinde: třeba v bývalém second-handu nebo zrušené lékárně v Petschkově ulici nebo v baru Hamburg na Moskevské. Dramaturgie stavěla na neokoukaných tuzemských i zahraničních autorech jako je David Dolenský, Lucie Lučanská, Jakub Hrdlička, Vojtěch Jasanský nebo německá skupina Fan Art reprezentovaná Jannisem Esselbrüggem a Juliem Wagnerem, zároveň v rámci výstavy samouka Eduarda Štěpaře koketovala s art brutem, ale přizvala do hry i etablované a mainstreamovější tvůrce: třeba Davida Böhma a Jiřího Frantu, Patrika Antczaka, Štěpánku Jislovou, Matyáše Namaie nebo tvůrce komiksu Svatá Barbora - svatou trojici Šindelka, Pokorný, Mašek. Chytré členění festivalové "náplně" do bloků přednášek, výstav, prezentací a workshopů ale zajistilo, aby celek nepůsobil rozpačitě. FIK je především festival odvážný: nenabízí okoukané diplomky z UMPRUMky, nebojí se namíchat program z artovějších i mainstreamovějších poloh a zároveň zaujímá k oboru trochu jiné stanovisko než třeba Tabook vedený manžely Horváthovými a okruhem kolem nakladatelství Baobab. Diverzita je přece dobrá - a ústecký festival přináší trochu divočejší přehledku těžící i ze špinavějších, odvážnějších a méně konvenčních poloh ilustrace. Letošní ročník byl podle mě snad i nejlepší ilustrátorskou událostí sezóny.

Všichni do týmu skvěle zapadli (nejen) tím, co umějí nejlépe, a festival zase nabral o něco profesionálnější kontury.

Zadruhé jsme museli už i my vymyslet nějaký víc cool, edgy a hip název. Náš Festival ilustrace a komiksu mezi všema téma Framemama, Komama a Lustrama, tak nějak nepatříčně vyčníval. Tak jsme to sesekali prostě na FIK. I když mám občas pocit, že stejně všude dodáváme, že se jedná o festival ilustrace a komiksu, takže nevím, jak moc to vlastně pomohlo. FIK se ale aspoň snad líp pamatuje.

A konečně zatřetí jsme zkusili přesáhnout zdi Veřejného sálu Hraničář. Do festivalu jsme zapojili jako výstavní prostory prázdné

FIK z pera Štěpánky Jislové

Jak dostat pražáka do Ústí? Ukažte mu FIK! Srdcařiny na periferii chytanou za srdíčko víc, než další pražská ex-prádelna předělaná na ateliérový co-work bar. Ale vážně, tahle akce rozhodně není jen pro kavárenský profesionály. Je to festival lidí, které ilustrace a komiks zajímá i fascinuje. Jádro týmu, ale i návštěvníci se vrací každý rok a nakonec máte pocit, že jste na akci u kámošů - ať už místňáky znáte, nebo neznáte. Program se nedrží jen českého rybníčku, byť z něj úspěšně vyzobne to nejzajímavější, a potěší vás vizuál i audio. Co víc dodat? Snad jen, že takhle nějak vypadá text od hostky, která by byla strašně ráda, aby ji organizátoři pozvali i na další ročník!

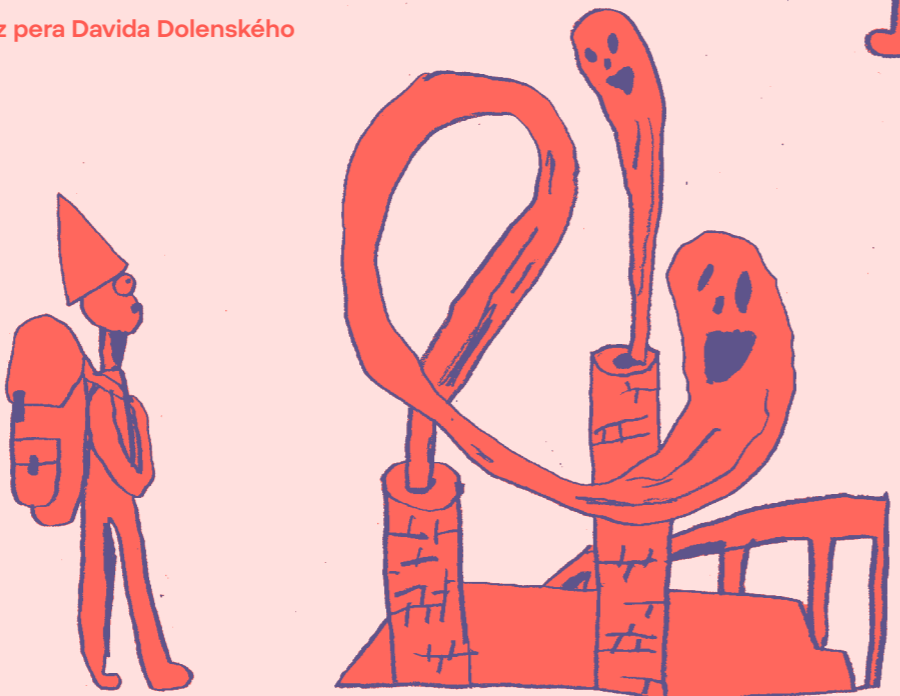
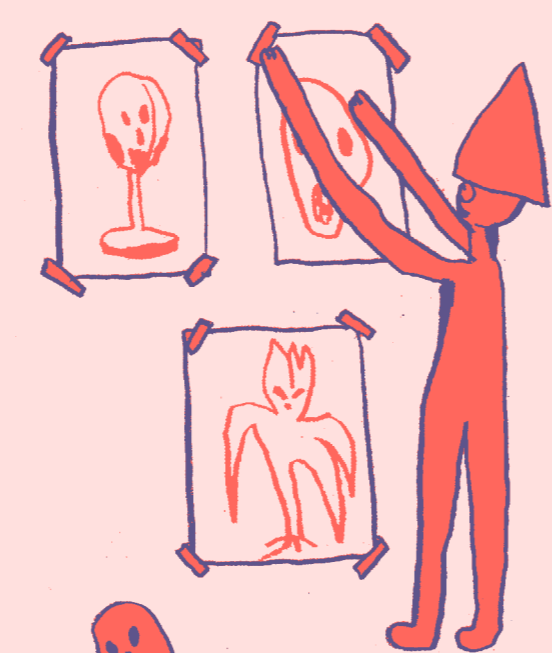
FIK z pera Davida Dolenského

výlohy v Masarykově ulici a (téměř) sousední hospodu Hamburg. Což se také potvrdilo jako krok správným směrem a jsme sami zvědaví, kam se FIK bude rozšiřovat v budoucích ročnících.

Doufáme, že se na letošním - čtvrtém FIKU spolu potkáme. Už teď se na vás těšíme a připravujeme po loňské Psychomagii letošní téma Fitness. Bude to velký.

Jo a jako všechny správný festáky, jsme i my na instáči a na facu, tak nás sledujte, ať vám nic neunikne.

#fikfestival

#ilustrace_komiks

Hraničář dětem

Viktorie Chomaničová, Lucie Frajšová a Pavlína Loskotová

Galerijní animace a výtvarné dílny

Galerie Hraničář nabízí pro školy i další zájmové skupiny v průběhu celého roku galerijní animace i výtvarné dílny, které reflektují aktuální tematickou půlroční výstavu. V uplynulé sezoně se naše lektorky i pedagogové inspirovali výstavami Topografie pozornosti — Zpřítomnění s podtitulem Duševní hygiena a Sluneční město: Architektonické dědictví v letech 1948—1989.

Díky jarní výstavě vznikly nové metodické pracovní listy pro ZŠ, SŠ a ZUŠ, které hravou a zajímavou formou doplňují informace o vývoji česko-slovenské architektury 2. poloviny 20. století v různých školních předmětech. Grafička Magdaléna Gurská je autorkou originálních ilustrací, které jsou z velké části zaměřené na konkrétní příklady staveb z Ústí nad Labem. Vznik pracovních listů podpořila Nadace české architektury a pro učitele i žáky jsou volně ke stažení na webových stránkách hranicar-usti.cz.

Mezi galerijní lektorský tým patří studentky z Katedry výtvarné kultury UJEP i studenti z Fakulty umění a designu UJEP. Díky tomu se snažíme školám zprostředkovat i na míru vytvořené výtvarné dílny a workshopy zaměřené na konkrétní výtvarné techniky. Například dílna ploškové animace s ilustrátorkou Evelínou Ženiškovou patří mezi oblíbené. Studenti mají možnost si vytvořit krátký animovaný spot nebo film.

Rádi spolupracujeme i s dalšími profesionály z oboru! Na jaře nás navštívili lektori z pražského spolku Architekti ve škole. Žáci ze Základní školy Elišky Krásnohorské a SŠP Litoměřice se zúčastnili představení Legorymus souboru tYhle a následného workshopu. Během workshopu se debatovalo o historii sportu a spartakiádě, tančilo se a cvičilo.

Komponované odpoledne aneb jednodenní výtvarný festival

Pod tímto ošemetným názvem se ukrývá odpoledne plně her a výtvarných dílen pro rodiče s dětmi v doprovodu filmového či divadelního představení. V zimních měsících proběhlo Vánoční světlo, v jarních pak akce v názvem Z města do města, díky které jsme otevřeli nový interiér Hraveniště (hrací prostor pro děti). Novou podobu vytvořila designérka Veronika Tilšerová.

V Hraničáři nemyslíme jen na dospělé, ale také na děti. Máme pro ně připraveno pět hlavních programových oblastí, které se navzájem prolínají, doplňují a tvoří jeden živoucí celek stejně jako jejich tvůrci z Hraničáře. Děti, studenti i rodiče si mohou užívat v prostředí kinosálu s 330 místy, třípatrové Galerie Hraničář, Hraveniště — hracího prostoru na levém schodišti ke galerii nebo piazzety před Hraničářem i foyer v kavárně.

Program pro školy aneb hlavně kino a debaty

Děti ve školách, základních a středních školách dohromady tvoří téměř pětinu obyvatel Ústí. I proto Hraničář pro školáky pořádá celou řadu akcí, které sdružuje do takzvaného Programu pro školy. Ten jen vloni přilákal 6 634 školáků, tedy více než čtvrtinu všech jeho návštěvníků. Spolu s žáky, kteří přijdou na pořady spřízněných organizací jako Jeden svět na školách Člověka v tísni nebo Planeta Země, pak školáci tvoří téměř polovinu návštěvníků Hraničáře. K vysoké návštěvnosti školních akcí přispívá i fakt, že máme největší sál ve městě a program často využívají také školy z jiných měst, například z Teplic, Mostu, Litoměřic, Lovosic, Roudnice nad Labem, Nového Boru, Duchcova nebo Prahy. Ten druhý důvod nás těší snad ještě víc!

Nabídka pro školy obsahuje jak odpočinkové, tak náročné tituly a odpovídá požadavkům na vzdělávání, které nejen učitelé znají pod názvem Rámcové vzdělávací programy. Výběr pořadu dle gusta dané školy a třídy probíhá ve spolupráci s učiteli tak, aby odpovídal jejich přáním či potřebám. Ti tak mohou svým žákům osvěžit a obohatit školní výuku, například ve speciálních tematických dnech jako je Den Země nebo před Vánoci a prázdninami, v době Dní otevřených dveří nebo přijímaček. Vlastně kdykoli se hodí, aby žáci něco zažili mimo školní lavice nebo se škola trochu vyprázdnila.

Z programové nabídky na webu Hraničáře si učitelé nejčastěji vybírají filmy a dokumenty. Zároveň nás těší, že se školy nebojí ani projekcí určených hlavně dospělému a náročnému publiku – v některém případě učitelé volí i původní znění včetně anglických titulků. Rádi pro ně hledáme i živá představení jako divadlo, přednášky nebo diskuze. Představení pro školy často končí spontánním a nadšeným tleskáním i hlasitými reakcemi žáků. Pro některé z nich je to první velký kulturní zážitek, který pozitivně ovlivní jejich budoucí vztah k umění i kritickému myšlení.

#hraveniste

Café ve Foyer

Klára Sasová & tým CvF

Fakta! Od padesátých let minulého století bylo po celém světě vyrobeno přibližně 8,3 miliardy tun plastů.

Proto jsme se rozhodli, že plast omezíme v co nejvyšší možné míře. Všechny nápoje máme v lahvičkách, jednorázové kelímky na pivo jsme nahradili zálohovanými. Jsou vyrobeny v ČR s ohledem k životnímu prostředí.

Plastová brčka nejsou biologicky rozložitelná a ohrožují mořské živočichy — hlavně želvy.

U nás plastová brčka nemáme, už rok nabízíme žitné slámky - ty se narozdíl od papírových brček nerozmočí a mají delší životnost.

Jednorázové papírové kelímky obsahují 5% polyuretanového plastu, takže kompostování a recyklace kelímků na jedno použití je velmi vzácné.

Jednorázové kelímky na kávu u nás nenajdete. Kávu s sebou nabízíme do vratných bambusových kelímků dvou velikostí. Vrátit je můžete v bezobalovém obchodu Špajz, kavárně Coffeeup a Café Nádražka.

Určité chemické látky, které se běžně nacházejí v klasických čisticích prostředcích, způsobují problémy nejen lidem, ale i přírodě.

Veškeré nádobí myjeme ekologickým přípravkem vyrobeným v ČR. Ten sice nezaručí perfektní lesk, ale ten pocit za to stojí!

Vědci zjistili, že vegetariáni mají zhruba polovinu potravinové uhlíkové stopy oproti spotřebitelům masa.

Pro výrobu masa se spotřebuje více energie a krávy produkují spoustu metanu.

Když připravujeme občerstvení, je vždycky veganské, nebo vegetariánské. To platí i u kávy vychutnejte si kávu s rostlinnou alternativou mléka — bez příplatku.

Myslíme na životní životní prostředí a víme, že cesta je ještě dlouhá. Každý ale může začít u sebe, malá rozhodnutí jsou leckdy ta nejdůležitější.

TIP NA DRINK

Osvěžte se v létě lahodným drinkem, říkáme mu Sedm Jägerů. Vymyslela ho naše barmanka Stacy a mezi zákazníky se těší velké oblibě.

- 0,04l Jägermeister
- 0,33l limonáda sedm bylin
- plátek pomeranče

Café ve Foyer
—
sledujte nás na:
www.cafevefoyer.cz
facebook.com/cafevefoyer
instagram.com/cafevefoyer

CAFÉ
— VE
FOYER

Podzim 2019 v Hraničářích

20.—22. 9. Rodinný festival

Tři dny plné zábavy pro celou rodinu. Těšit se můžete na víkend plný hudby, tance, filmu a výtvarných aktivit. Přijede za námi kapela Bombardák a divadlo Damúza s představením Ptáček a lev.

1.—7. 9.

Den architektury v Ústí nad Labem

Projekce, workshopy, diskuze, instalace, procházky s architektky a teoretiky po celé České republice! Tentokrát na téma Devadesátá léta!

10.—20. 10.

Divadelní festival Kult

Festival nabízí divákům klasickou činohru, pohybové divadlo, akrobatické, alternativní, loutkové i moderní kombinace žánrů. V Hraničářích uvidíte představení:

Lenka Vagnerová & Company: Amazonky (14. 10.)
Divadlo pod Palmovkou: Pusťte Donnu k maturitě (15. 10.)
Autobus: Jacek staví dům (16.—17. 10.)
koncert Midi Lidí (12. 10.)

24. 10.—10. 11.

Dny české a německé kultury

DČNK 2019 se budou zabývat 30. výročí pádu železné opony, resp. Sametové revoluce. V centru pozornosti však nebudou samotné politické události a změny, věnovat se chceme především době a její kultuře před rokem 1989 a po něm.

28. 10.—3. 11.

Týden s Fakultou životního prostředí

Přednášky, debaty a filmové projekce se zaměřením na současné globální i lokální environmentální problémy pro studenty a veřejnost.

26. 9.

Hraničář slaví 5 let!

Hraničář tu s vámi spokojeně žije už téměř pět let. Otevřel se 26. 9. 2014 premiérou hry Kráska z Leenane, máme tedy společně co slavit.

24. 9.—5. 10.

Murmurans Mundus: Sonic Ecology and Beyond

Výstava a mezinárodní interdisciplinární konference zaměřená na současné otázky akustické ekologie vnímané z pohledu umění a sociálních i přírodních věd.

16. 10.

Stáří

Zahájení již šesté výstavní tematické sezóny v Galerii Hraničář. Mezigenerační platforma pro sdílení znalostí a dovedností a pro ty, kteří chtějí své zkušenosti předávat, ať už seniori či mladým lidem nebo naopak, s těmi, kteří chtějí nové zkušenosti získat.

9. 11.

Fuga zkušeností:

životní příběhy lidí v pohraničí před a po 1989
Česko-německé divadelní představení, které se zabývá výročí pádu železné opony a pracuje s rozhovory s pamětníky z oblasti Drážďan a Ústí nad Labem.

15.—17. 11.

FIK — Fitness

Čtvrtý ročník mezinárodního festivalu současné ilustrace a komiksu tentokrát na téma Fitness. Těšit se můžete na tematické výstavy, diskuze, workshopy, prezentace, autorská čtení, koncerty, prodejní stánky a na zajímavé umělce z ČR i Německa.

MINISTERSTVO
KULTURY

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

Státní fond kultury ČR

ArtMap

FUD

UJEP

vint

AMEDIA.NET

ceproniv

Vydává:

Veřejný sál a Galerie Hraníčář
Prokopa Diviše 1812/7, 400 01
Ústí nad Labem

Redakční rada:

Martina Johnová, Lukáš Pokorný,
Grafická úprava a sazba: Marek Fanta
Ilustrace: Magdaléna Gurská

Fotografie: Tomáš Lumpe

Jazyková redakce:
Lukáš Pokorný, Jaroslava Šohajová
Překlad: Julie Houřková

Tisk: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r.o.

Náklad: 1000 kusů

Vlastní distribuce:
galerie@hranicar-usti.cz

Časopis je volně k rozebrání.

Vychází s podporou

Státního fondu kultury ČR.

www.hranicar-usti.cz

www.hranicar-usti.cz/blog

©2019 — Ústí nad Labem

